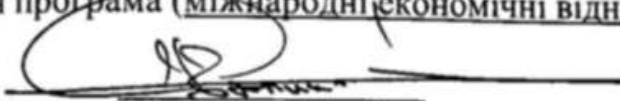

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО (ЗАОЧНОГО) НАВЧАННЯ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ЗАГРОЗИ ТА
ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Здобувачки вищої освіти магістерського рівня, II курсу,
групи МЕМз-21-1,
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»,
освітня програма (міжнародні економічні відносини)

(підпис)

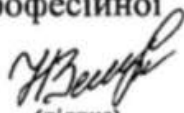
Свінцицького Андрія Вікторовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

(підпис)

Белінська Я.В., д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

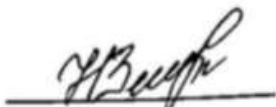
Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Стежко Н.В., д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри
протокол від « 19 » січня 2023 № 2

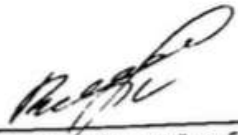
Завідувач
кафедри

(підпис)

Стежко Н.В., д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

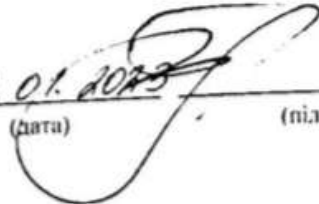
Реєстрація № 2

23.01.2023р.
(дата)

(підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

до захисту 03.01.2023
(до захисту, на доопрацювання) (дата)

(підпис)

Результат захисту

96 / A
(оцінка)

07.02.2023
(дата)

(підпис)

Голова комісії:

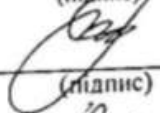

(підпис)

Жаремюш А.А.
(ініціали, прізвище)

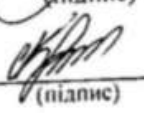
Члени комісії:

(підпис)

Стеяско Н.В.
(ініціали, прізвище)

(підпис)

Белінська Я.В.
(ініціали, прізвище)

(підпис)

Толяга О.В.
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

(об'єкти контролю)

Діапазон
оцінки в балах

Фактична
кількість
балів

Примітки

Дата,
П.І.П.:
керівника,
голови
комісії
членів
комісії,
секретаря,
(підписи)

ОЦІНЮВАННЯ		КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ		Примітки
кваліфікаційної	від 0 до 30			
1. Зміст магістерської роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	29			07.02.2023 Жаремко А.А. Свєтло Н.В. Белінська З.В.
2. Дотримання вимог щодо оформлення	9			
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	3			Жалюда О.В.
4. Рецензент	5			Рябенко М.С.
РАЗОМ БАЛІВ*	46			
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
	від 0 до 10			
1. Доповідь	10			
2. Роздатковий матеріал	5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповісти на запитання	24			
5. Апробація (участь у конференціях)	9			
РАЗОМ БАЛІВ	48			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	96			

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	ЕКТС Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підписи)
96	A	5	07.02.2023	Жаремко А.А. Свєтло Н.В. Белінська З.В. Жалюда О.В. Рябенко М.С.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	B	
50-59	E	
35-49	CX	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут/факультет Центр післядипломної освіти та дистанційного (заочного) навчання
Кафедра міжнародних економічних відносин
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

Затверджую
Завідувач кафедри
«01» 11 2021
Н. Сержан

Завдання на кваліфікаційну магістерську роботу здобувачу вищої освіти
Свінцицького Андрія Вікторовича

1. Тема кваліфікаційної магістерської роботи

Зовнішньоекономічна безпека України: загрози та інструменти забезпечення затверджена наказом ректора від «31» грудня 2021 №138

2. Строк здачі закінченої роботи - 8 грудня 2022 р.

3. Цільова установка

Мета роботи – аналіз зовнішньоекономічної безпеки України

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна безпека України.

Предметом дослідження є визначення перспективних напрямків вдосконалення зовнішньоекономічної безпеки України та шляхів їхнього застосування.

Базою дослідження є Державна служба статистики України, Державна міграційна служба України, Міністерство закордонних справ, Міністерство фінансів України, Світова організація праці.

4. Вихідні дані до роботи: нормативні документи, статистична державна звітність та звітність міжнародних організацій.

5. Перелік графічного матеріалу: 15 рисунків, 7 таблиць

6. Зміст кваліфікаційної магістерської роботи (перелік питань за кожним розділом):

1. Теоретичні основи забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави

1.1. Сутність поняття «зовнішньоекономічна безпека», загрози та чинники впливу

1.2. Нормативно-правове регулювання зовнішньоекономічної безпеки України

2. Аналіз зовнішньоекономічної безпеки України

2.1. Аналіз та оцінка економічної безпеки України

2.2. Оцінка рівня зовнішньоекономічної безпеки України

3. Проблеми та напрями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України

3.1. Напрями та програми реалізації завдань державної політики у сфері зовнішньоекономічної безпеки

3.2. Підвищення рівня зовнішньоекономічної безпеки України

7. Календарний план виконання кваліфікаційної магістерської роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	Вибір теми	До 01.11.2021	01. 11. 2021
2	Вивчення літературних джерел та складання плану роботи	До 30.12.2021	30. 12. 2021
3	Підготовка 1 розділу дипломної роботи та подання його керівнику	12.03.2022	12. 03. 2022
4	Підготовка 2 розділу дипломної роботи та подання його керівнику	4.06.2022	04. 06. 2022
5	Доопрацювання 1 та 2 розділу дипломної роботи та надання їх керівнику	01.10.2022	01. 10. 2022
6	Підготовка 3 розділу дипломної роботи та подання його керівнику	01.11.2022	01. 11. 2022
7	Підготовка вступу та висновків до дипломної роботи та подання їх керівнику	04.12.2022	04. 12. 2022
8	Доопрацювання дипломної роботи та подання його керівнику	До 9.12.2022	08. 12. 2022
9	Отримання відгуку керівника дипломної роботи	09-20.12.2022	10. 12. 2022
10	Допуск дипломної роботи до захисту (попередній захист)	02-05.01.2023	03. 01. 2023
11	Отримання зовнішньої рецензії на дипломну роботу	06-15.01.2023	07. 01. 2023
12	Захист дипломної роботи	07-08.02.2023	07. 02. 2023

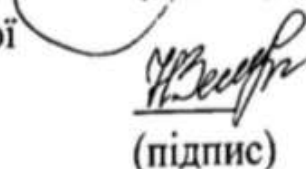
8. Дата видачі завдання - «1» листопада 2021 р.

8. 9. Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи

(підпис)

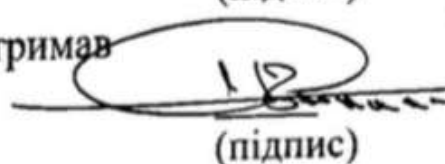
Белінська Я.В.
(прізвище, іні

10. Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Стежко Н.В.
(прізвище, іні

11. Завдання до виконання отримав
здобувач вищої освіти

(підпис)

Світницький
(прізвище, іні

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.	10
1.1. Сутність поняття «зовнішньоекономічна безпека», загрози та чинники впливу.	10
1.2. Нормативно-правове регулювання зовнішньоекономічної безпеки України.	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. ...	25
2.1. Аналіз та оцінка економічної безпеки України.	25
2.2. Оцінка рівня зовнішньоекономічної безпеки України.	36
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	44
3.1. Напрями та програми реалізації завдань державної політики у сфері зовнішньоекономічної безпеки	44
3.2. Підвищення рівня зовнішньоекономічної безпеки України	49
ВИСНОВОК	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Інтеграція економіки України до світової економічної системи загострює питання зовнішньоекономічної безпеки, без гарантування якої країна не може бути повноправним учасником світогосподарських зв'язків, посісти належне місце в міжнародному поділі праці та мати належну систему захисту й протидії глобальним викликам її економічній безпеці зокрема та національній безпеці взагалі.

Зовнішньоекономічна безпека – це такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для сталого економічного зростання.

На сьогоднішній день стан зовнішньоекономічної безпеки України оцінювався як небезпечний (при середньому значенні оцінки стану зовнішньоекономічної безпеки за цей період на рівні 34% від оптимального рівня). Попри відносне поліпшення окремих показників зовнішньоекономічної безпеки у 2019 р. (на 5 в.п. до 41% від оптимального рівня) та першій половині 2020 року (на 5 в.п. до 43%) низька конкурентоспроможність вітчизняного виробництва, значна частка сировини в структурі експорту товарів і попередня зосередженість на ринках пострадянських країн, обумовлювали розбалансування зовнішньоекономічної діяльності в нестабільних умовах розвитку світової економіки, торгівельної війни та збройної агресії з боку РФ.

Основними викликами та загрозами у сфері зовнішньоекономічної безпеки лишаються: недостатні темпи диверсифікації торговельних потоків України для забезпечення її міцних конкурентних позицій на світових ринках; дисфункціональна структура торговельних потоків із превалюванням у експорті сировини, а в імпорті - високотехнологічної продукції; високий рівень імпортозалежності економіки; збільшення кількості протекціоністських заходів, які застосовують іноземні держави, зокрема, й

щодо українських товарів (високий рівень ставок митних тарифів, інших митних зборів, платежів, а також використання нетарифних бар'єрів - сертифікація, дозволи, ліцензії тощо); нерозвиненість зовнішньоторговельної інфраструктури, недостатній рівень інституційної спроможності для представлення торговельних інтересів України у рамках діяльності міжнародних торговельних організацій, зокрема Світової організації торгівлі (СОТ); існування торгових бар'єрів з боку ЄС, що вимагає якнайшвидшого перегляду положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; ризики обмеження експорту у разі введення нових вуглецевих податків для українських товарів.

Тому дослідження сучасних проблем зовнішньоекономічної безпеки України є актуальним, а визначення напрямів усунення цих загроз та пом'якшення їх впливу на економіку є першочерговим завданням держави.

Формування економічної думки на теоретичних засадах та проблеми зовнішньоекономічної безпеки відбулося в наукових працях А.І. Сухорокова, В.А. Богомолова, А.В. Чеснокова, З.В. Герасимчука, Н.С. Вавдіюка, М.М. Олексієнка, Л.А. Яремко, В.К. Сенчагова, М. Портера, А.П. Гралова та інших учених.

Зовнішньоекономічну безпеку багато науковців розглядають з точки зору зовнішньої торгівлі, однак зовнішньоекономічна безпека включає в себе не лише експортну та імпорتنу, але й валютну, інвестиційну та боргову безпеки.

Метою дипломної роботи є розкриття специфіки зовнішньоекономічної безпеки України та визначення шляхів підвищення рівня зовнішньоекономічної безпеки України.

Залежно від мети, для написання дипломної роботи були поставлені наступні **завдання**:

1. Розкрити зміст зовнішньоекономічної безпеки України.
2. Проаналізувати основні індикатори зовнішньоекономічної безпеки України.

3. Запропонувати шляхи підвищення рівню зовнішньоекономічної безпеки України.

Об'єктом дипломної роботи є зовнішньоекономічна безпека України.

Предметом дипломної роботи є визначення перспективних напрямків вдосконалення зовнішньоекономічної безпеки України та шляхів їхнього застосування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.

1.1. Сутність поняття «зовнішньоекономічна безпека», загрози та чинники впливу.

Поняття «зовнішньоекономічна безпека» тісно пов'язане з поняттям «відкрита економіка», під якою розуміється таке господарство, напрямок розвитку якого визначається тенденціями, що діють у світовій економіці.

В законодавстві України питання зовнішньої безпеки вперше було висвітлено в Декларації про державний суверенітет України. В цьому документі сфера внутрішньої та зовнішньої безпеки визначається в межах компетенції силових структур, а саме збройних сил, внутрішніх військ та органів державної безпеки [14].

В «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» зазначено, що зовнішньоекономічна безпека – це такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці [20].

Під зовнішньоекономічною безпекою країни розуміють також інвестиційно-привабливий стан економіки країни, яка здатна генерувати конкурентоспроможну продукцію, забезпечуючи при цьому збалансованість зовнішньої торгівлі та стійкість фінансової системи країни в глобальній системі.

Слід відзначити, що у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі майже не використовують поняття зовнішньоекономічної безпеки в "явному виді", лише різноманітні тлумачення його фахівцями як складової економічної безпеки. Це свідчить, про незавершеність методичного опрацювання та необхідність подальших досліджень як у загальнотеоретичному, так і у

теоретико-прикладному плані. У таблиці 1.1 наведено Методологічні підходи до визначення поняття «зовнішньоекономічна безпека»

Таблиця 1.1

Методологічні підходи до визначення поняття «зовнішньоекономічна безпека»

Автор	Сутність визначення
З. Варналій В. Геєць	Зовнішньоекономічна безпека полягає в мінімізації збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників, створенні сприятливих умов для розвитку економіки шляхом її активної участі у світовому поділі праці, відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам.
В. Мунтян	Зовнішньоекономічна безпека полягає у здатності держави забезпечувати всебічний динамічний розвиток національного господарства, нагальні потреби в критичному імпорті, сприятливі показники макроекономічних балансових агрегатів, передусім загального платіжного балансу, бюджетного балансу, а також зовнішньоторговельного балансу в довгостроковій перспективі, що є передумовою стабільності національного валютного ринку, стійкості гривні. Як міжнародну безпеку запропоновано розуміти стан міжнародних відносин, у разі настання якого значно мінімізуються (а в ідеалі виключається) ризики й загрози безпеці країн і народів.
Сухоруков А.І.	Під суттю економічної безпеки держави розуміє здатність країни підтримувати конкурентоспроможність економіки, ефективно захищати власні економічні інтереси та протистояти зовнішнім економічним загрозам, використовувати конкурентні переваги в міжнародному поділі праці [15, с.40].
Богомолів В.А.	Зовнішньоекономічна безпека досягається підвищенням конкурентоспроможності, пристосованістю національної економіки до умов світового ринку, забезпеченням управління та адаптаційної сприйнятливості її як до заходів протекціоністського захисту, так і до політики лібералізації в цілях забезпечення сталого економічного зростання [15, с.40].
Чесноков А.В.	Під зовнішньоекономічною безпекою розуміє здатність держави через комплекс заходів у зовнішньоекономічній сфері забезпечити сталий розвиток економічної системи та її витривалість до зовнішніх негативних чинників, проявів глобалізаційних перетворень у світогосподарській системі з метою реалізації національних економічних інтересів [15, с.40-41].

Продовження таблиці 1.1

Герасимчук З. В., Вавдіюк Н.С.	Рівень зовнішньоекономічної безпеки регіону відображає можливість забезпечення високого економічного розвитку регіону через максимальне використання переваг у міжнародному поділі та кооперації праці, здатність забезпечувати позитивне значення показника зовнішньоторговельного балансу в довгостроковій перспективі.
Олексієнко М.М.	Зовнішньоекономічну безпеку регіону вивчати винятково на основі загальної теорії систем та розглядати як підсистему міжнародної економічної безпеки, що має на меті є забезпечення захисту економічних інтересів регіону як соціально-економічної системи, а також високий рівень реалізації його зовнішньоекономічного потенціалу [15, с.41].
Яремко Л.А.	Під зовнішньоекономічною безпекою регіону розуміє здатність соціально-економічної системи захищати свої загальні та специфічні інтереси в умовах глобалізації, до яких відносяться: 1) забезпечення стабільних надходжень товарів, які належать до критичного імпорту і відсутні на території країни; 2) усунення екологічно шкідливих наслідків діяльності промисловості та урбанізації; 3) подолання депресивності території, створення праце-містких виробництв з метою абсорбування стійких надлишків робочої сили [15, с.41].
Сенчагов В.К.	Розглядає систему міжнародної економічної безпеки як такий стан світового господарства та міжнародних економічних відносин, коли забезпечується стабільний економічний розвиток держав та створюються умови для взаємовигідної економічної співпраці, які виключають протиправне застосування економічної сили [15, с.41].
М. Портер, А.П. Градов	Дві третини загроз економічної безпеки безпосередньо пов'язані з проблемою конкурентоспроможності національної економіки і одна третина - з нераціональною економічною політикою в соціальній та екологічній сферах. При цьому значну частину загроз в соціальній сфері побічно ініціює рівень конкурентоспроможності економіки [15, с.41].

Зовнішньоекономічна безпека передбачає стійкість всієї системи зовнішньоекономічних зв'язків країни до різноманітних «перевантажень», опірність і пристосованість до зовнішніх ризиків і загроз глобалізації, що зачіпають національні інтереси країни.

Зовнішньоекономічна безпека в умовах відкритої економіки вимагає: по-перше, щоб участь країни в світогосподарських зв'язках створювало

найбільш сприятливі умови національного виробництва; по-друге, щоб національна економіка в найменшій мірі відчувала несприятливий розвиток подій у світі як в економічній, так і в політичній сфері, хоча повністю уникнути цього впливу в умовах відкритої економіки неможливо [3, с.212].

Першочерговим завданням зовнішньоекономічної безпеки є моніторинг та оцінювання внутрішніх і зовнішніх загроз, а також прогнозування розвитку ситуацій, що пов'язані з реалізацією того чи іншого економічного інтересу держави на світовому та внутрішньому ринках.

До факторів, що становлять загрозу зовнішньоекономічної безпеки відносяться:

- переважання сировинних товарів в експорті, втрата традиційних ринків збуту військової та машинобудівної продукції;
- залежність країни від імпорту багатьох видів продукції, у тому числі стратегічного значення, продовольчих товарів;
- збільшується зовнішня заборгованість;
- недостатній експортний та валютний контроль і не замкнутість митного кордону;
- нерозвиненість сучасної фінансової, організаційної та інформаційної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності експорту та раціоналізації структури імпорту;
- нерозвиненість транспортної інфраструктури, яка обслуговує експортно-імпортні операції [3, с.212-213].

Зовнішньоекономічна безпека виявляється в усіх сферах впливу економічної безпеки, входячи до них і взаємодіючи з ними в явному або латентному вигляді. Сама вона накопичує в собі їхню дію, залишаючись одночасно окремою сферою економічної і національної безпеки (табл. 1.2.).

Таблиця 1.2

Узагальнені визначення основних напрямків економічних загроз держави (регіону) у науковій літературі [13, с.44]

Джерело	[28]	[29]	[17]	[30]	[3]	[31]	[32]	[18]	[1]	[24]	Разом
Загрози											
Зовнішні загрози:											
Нераціональна структура експорту	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	10
Імпортна залежність та втрата внутрішніх ринків	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	10
Відплив валютних коштів			*	*	*	*	*		*	*	7
Тероризм та криміналізація	*	*		*	*	*	*	*			7
Неефективне зростання іноземного капіталу	*	*	*	*		*		*	*		7
Збільшення зовнішнього боргу		*		*		*	*		*	*	6
Обмеженість доступу на зовнішні ринки	*		*	*			*	*	*		6
Боротьба за природні ресурси	*		*		*	*	*				5
Внутрішні загрози:											
Несприятливий політико-правовий клімат	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	10
Фінансування НДДКР	*	*	*	*	*	*	*	*		*	9
Невелика часка доданої вартості	*	*	*	*	*	*		*	*		8
Зниження виробництва високотехнологічної Продукції	*	*	*	*	*	*	*	*			8
Нестабільна інвестиційна діяльність	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	8
Спад виробництва	*	*	*	*	*		*	*			7
Відплив кваліфікованих кадрів	*	*	*	*	*	*	*				7
Структурна деформація економіки	*		*		*	*		*		*	6
Енергомісткість виробництва	*	*	*	*	*			*			6
Зношеність основних фондів	*	*		*			*			*	5
Тінізація та корумпованість економіки	*	*	*		*		*				5
Нерозвиненість інфраструктури	*	*			*	*			*		5
Погіршення екологічного стану	*	*	*	*				*			5
Разом	19	17	17	17	16	15	14	13	10	9	

Як видно з табл. 1.2, до зовнішніх віднесено вісім загроз (найбільш істотну вагу мають такі: нераціональна структура експорту; імпортна залежність та втрата внутрішніх ринків; відплив валютних коштів; тероризм та криміналізація; неефективне зростання іноземного капіталу; збільшення зовнішнього боргу та обмеженість доступу на зовнішні ринки), до внутрішніх - 13 загроз економічної безпеки найбільшу вагу мають такі: несприятливий

політико-правовий клімат; фінансування НДДКР; невелика частка доданої вартості; зниження виробництва високотехнологічної продукції; нестабільна інвестиційна діяльність; спад виробництва; вплив кваліфікованих кадрів; структурна деформація економіки та енергомісткість виробництва).

Зазначимо, що рівень зовнішньоекономічних загроз залежить від низки чинників, серед яких провідне місце посідає інтенсивність зовнішньоекономічних зв'язків. Кожний вид міжнародної економічної діяльності пов'язаний з ризиком і становить певну загрозу для соціально-економічної позиції території. Чим більше видів діяльності здійснюється, тим більше рівень сумарних загроз. При цьому варто приховувати обсяги комерційних операцій, кількість трансакцій та зарубіжних партнерів.

Іншим вагомим чинником зовнішньоекономічних загроз є ступінь відкритості економіки. Лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків, послаблення державного контролю збільшують рівень загроз. Це зумовлено не врегульованістю міжнародних економічних зв'язків (за винятком товарообмінних), опортуністичними діями зарубіжних контрагентів, недобросовісною конкуренцією тощо. Отже, зовнішньоекономічні загрози пов'язані з двома основними чинниками, а саме ступенем відкритості економіки та інтенсивністю зовнішньоекономічної діяльності [23].

У таблиці 1.3 наведено зв'язок між основними загрозами економічної та зовнішньоекономічної безпеки держави і їхні можливі наслідки.

Таблиця 1.3

Загрози зовнішньоекономічної безпеки держави і їхні можливі наслідки

Загрози економічної безпеки	Загрози зовнішньоекономічної безпеки
<i>Зовнішні загрози:</i>	
Нераціональна структура експорту	Зростання негативного сальдо зовнішньої торгівлі (експорт сировини та імпорт товарів з високою доданою вартістю)
Імпортна залежність та втрата внутрішніх ринків	Витіснення імпортною продукцією з внутрішнього ринку національних виробників. Залежність від окремих товарів (енергоносії)
Відплив валютних коштів	Зниження валютних резервів держави та ліквідності вітчизняних підприємств

Продовження таблиці 1.3

Тероризм та криміналізація	Погіршення інвестиційної привабливості та відтік іноземних інвестицій
Неефективне зростання іноземного капіталу	Деформація галузевої структури економіки, можливі витрати контролю над стратегічними секторами економіки
Збільшення зовнішнього боргу	Загроза фінансової кризи, зниження валютних резервів держави
Обмеженість доступу на зовнішні ринки	Зменшення обсягів експорту продукції, звуження географії зовнішньоторговельних зв'язків
Боротьба за природні ресурси	Можливі військові конфлікти та суттєве загострення конкурентної боротьби
Внутрішні загрози:	
Несприятливий політико-правовий клімат	Ускладнені відносини з міжнародними організаціями та фондами. Низька активність іноземних та вітчизняних інвесторів
Фінансування НДДКР	Відставання в розвитку високотехнологічного сектору економіки та зменшення асортименту його продукції
Невелика частка доданої вартості	Торгівля сировиною та недоотримання фінансових прибутків. Імпортна залежність від товарів з високою доданою вартістю
Зниження виробництва високотехнологічної продукції	Втрата конкурентних переваг на зовнішніх та внутрішніх ринках
Нестабільна інвестиційна діяльність	Недоотримання інвестиційних коштів. Зниження темпу розвитку економіки
Спад виробництва	Зниження приросту ВВП
Відплив кваліфікованих кадрів	Нестача кваліфікованих кадрів
Структурна деформація економіки	Залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків
Енергомісткість виробництва	Висока собівартість продукції національних виробників і її втрата конкурентоспроможності
Зношеність основних фондів	Низький техніко-економічний рівень виробництва. Екологічні загрози.
Тінізація та корумпованість економіки	Негативний імідж держави у світі. Зниження обсягу й структури ВВП
Нерозвиненість інфраструктури	Суттєве сповільнення зростання в усіх сферах економіки
Погіршення екологічного стану	Торгівельні санкції на продукцію національних виробників

Отже, проведене вище системне дослідження показало, що низький рівень зовнішньоекономічної безпеки України є наслідком впливу багатьох загроз. Загрози у фінансовій сфері полягають у швидкому зростанні боргової залежності. Загрози в торговельній сфері: вразлива товарна структура (експорт

кількох товарних груп: чорні метали та вироби з них, зернові культури і т.д.); географічна концентрація, недостатня конкурентоспроможність вітчизняних виробників; залежність від імпорту енергоносіїв та окремих видів продукції; дискримінація України в торговельних відносинах. В інформаційній сфері загрозою є погіршення рейтингових оцінок стану економіки держави, в науководослідницькій – зменшення фінансування науково-технічних розробок [4].

1.2. Нормативно-правове регулювання зовнішньоекономічної безпеки України.

Розробка законодавства та забезпечення його виконання, тобто правове регулювання, одна з найважливіших функцій держави, що, власне, визначає роль держави в ринковій економіці.

Ефективна нормативно-правова база системи економічної безпеки, та зовнішньоекономічної як її складової, створює сукупність дійових чинників, умов для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, сталого стратегічного розвитку та захисту національних інтересів.

Як слушно підкреслив відомий науковець Ю. Г. Козак, формування відкритої економіки України повинно відбуватися за такими основними напрямками, як системна інтеграція у світове господарство із забезпеченням реальної міжнародної конкурентоспроможності, забезпечення належного рівня економічної безпеки з дійовими механізмами захисту від несприятливих змін міжнародної кон'юнктури та фінансових криз [11, с. 16]. Ці пріоритети можуть бути реалізовані в результаті продуктивної співпраці з міжнародними економічними організаціями стосовно проблем правової конвергенції.

На думку З. С. Варналія, зовнішньоекономічна безпека полягає у мінімізації збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників, створенні сприятливих умов для розвитку економіки шляхом її

активної участі у світовому поділі праці, відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам [11, с. 51].

Правове регулювання у загальній теорії права в юридичній науці України почало ретельно досліджуватись на початку 60-х років XX століття.

Сучасна теорія права України зазначає, що правове регулювання є лише однією із форм впливу права на суспільні відносини, це вплив з допомогою специфічних правових засобів – норм права, правовідносин, актів реалізації [4].

На думку сучасного вітчизняного науковця О. М. Мельника, правове регулювання – це здійснення усією системою юридичних засобів державно-владного впливу на суспільні відносини з метою їх порядкування, охорони та розвитку[18].

Отже, для багатьох науковців характерно широке розуміння правового регулювання, намагання охопити зазначеним поняттям всі форми і засоби впливу права на суспільні відносини.

Недосконалість національного законодавства щодо забезпечення системи економічної безпеки загалом, та зовнішньоекономічної безпеки як її складової згадувалось нами неодноразово. Як свідчить проведений аналіз, основними недоліками чинного нормативно-правового поля системи економічної безпеки підприємства є: нечіткість, неповнота, нестабільність та суперечливість норм чинної нормативно-правової бази; неузгодженість між розробниками та безсистемність нормативно-правових актів, що регулюють економічну безпеку підприємства; недосконалість законодавства, значні прогалини у правовому полі. [18, с. 165].

Специфіка зазначеного поняття у правовому регулюванні зовнішньоекономічної безпеки дозволяє автору визначити в межах дослідження поняття «правове регулювання економічної безпеки» таким чином: правове регулювання зовнішньоекономічної безпеки є частиною дії права, яка характеризує за допомогою правових засобів (норм права, правовідносин, актів реалізації та застосування) і інших правових явищ

(правових принципів, правотворчої діяльності) державно-правовий вплив на зовнішньоекономічну безпеку.

Визначивши підходи науковців та особистий підхід автора щодо визначення поняття правового регулювання зовнішньоекономічної безпеки, продовжимо дослідження у рамках законодавчого регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яке стосується також і регулювання зовнішньоекономічної безпеки.

Нормативно-правова база регулювання економічної безпеки взагалі і зовнішньоекономічної безпеки зокрема, на сьогодні в цілому створена з кількох рівнів правових актів: міжнародних законодавчих актів, Конституції України [13], статутних і галузевих законів, підзаконних нормативних актів, а також деяких політико-правових документів декларативного характеру.

Проте, відповідне законодавство не становить єдину систему як за повнотою нормативно-правової бази, так і за взаємною узгодженістю норм. Чинна нормативно-правова база суперечлива, неоднозначна за змістом. Необхідна оптимізація нормативно-правової бази, оскільки прогалини в законодавстві та їх несвоєчасна розробка стають джерелами ризиків та загроз зовнішньоекономічної безпеці.

Головною методологічною і практичною базою регулювання економічної безпеки є Конституція України, яка указує, що її норми є нормами прямої дії: положення ст. 17 Конституції України, згідно з якими функції забезпечення економічної безпеки України безпосередньо визначаються як одна з найважливіших функцій держави, ст. 13 Конституції України гарантує рівність усіх суб'єктів права власності перед Законом і забезпечує захист прав суб'єктів права власності і господарювання, ст. 42 забезпечує захист конкуренції у підприємницької діяльності, обмежує монопольну діяльність [13].

Конституційні засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності знайшли свій розвиток у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [24].

У ст. 2 п. 3 зазначеного Закону України до кола принципів зовнішньоекономічної політики віднесено, зокрема, взаємовигідне співробітництво між державами, сумлінне виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань, пріоритет загальновизнаних норм і принципів міжнародного права перед нормами і принципами національного права, своєчасність та адекватність заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам Україні, її громадянам і юридичним особам.

Серед основних засад зовнішньоекономічної політики нашої держави у цьому Законі можна виділити, зокрема, такі, які торкаються сфери забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України, а саме: забезпечення національних інтересів і безпеки України, використання міжнародного потенціалу для утвердження і розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, її сталого економічного розвитку, підтримка розвитку торгівельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами, інтеграція економіки України у світову економічну систему, розширення міжнародного співробітництва з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду в національну економіку і в інтересах її реформування, модернізації та інноваційного розвитку, тощо.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється згідно з Законом «Про зовнішньоекономічну діяльність»:

- Україною як державою в особі її органів в межах їх компетенції;
- недержавними органами управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами, торговельними палатами, асоціаціями, спілками та іншими організаціями координаційного типу), що діють на підставі їх статутних документів;
- самими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на підставі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними [23].

Економічну безпеку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності забезпечують також кодекси України (Цивільний, Господарський, Податковий,

Кримінальний, Повітряний, Морський, Про працю), укази Президента України, постанови Верховної Ради України, нормативні акти місцевих органів влади та підприємств.

У Законі України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018р. у переліку загроз національній безпеці України, у економічній сфері зокрема, окреслені, серед інших, у нормативно-правовому забезпеченні: ослаблення державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової політики держави, відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам, переваження у діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними [25].

Натомість закон «Про національну безпеку України» є надмірно декларативним, не містить в даній редакції конкретних правових норм, що визначають права і обов'язки суб'єктів національної безпеки [25]. Для удосконалення зазначеного Закону автором пропонується у ст. 4 включити до переліку суб'єктів національної безпеки Конституційний суд України, з визначенням його прав і обов'язків.

Відповідно до ч.2 ст. 2 зазначеного Закону було затверджено Стратегію національної безпеки України, яка визначає принципи, пріоритетні цілі, завдання та механізми забезпечення життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Як показало дослідження, основним напрямом оптимізації нормативно-правового регулювання економічної, зокрема зовнішньоекономічної безпеки, з'являється активізація діяльності відповідних державних структур в конвергенції права, тобто зближенні правової системи України з правовою системою ЄС та міжнародним правом. Зближення при цьому проводиться за рахунок якості правотворчості і правореалізуємих актів.

Приведення національного законодавства у відповідність із загальнопризнаними принципами і нормами міжнародного права обумовлено

світовими інтеграційними економічними процесами. Міжнародне право впливає на правові відношення усередині України двома шляхами: по-перше, шляхом трансформації норм міжнародного права у національне законодавство, по-друге, використанням норм, які складають її міжнародні зобов'язання. У першому випадку більшість норм міжнародного права, які Україна признала обов'язковими для себе, відтворені у законах і підзаконних актах України, які становляться тоді нормами національного права. У другому випадку, використовуються норми, які складають її міжнародні зобов'язання, що виникають у момент ратифікації міжнародного договору. Тобто на формування правового поля, у тому числі у сфері економічної безпеки України, впливає глобальна нормативна система, яка формується на базі цілей і принципів Статуту ООН. Предмет зближення – правові норми, нормативні договори, правозастосовні рішення у сфері регулювання економічної (зовнішньоекономічної) безпеки.

Роль міжнародного права в сучасній час зводиться не тільки у традиційну зв'язуючу ланку у відношеннях держав на міжнародному просторі, але і стало підґрунтям створення загального правового поля, загального правового режиму у територіальних межах держав, навіть до уніфікації правових норм.

Такі процеси формально закріплюють міжнародні договори, директиви, конвенції, тощо.

Реформування правової системи, на нашу думку, має пов'язуватися з розробкою нових або оновленням національних законодавчих актів у сфері економічної безпеки, які мають гармонізовані з європейськими правовими стандартами у цій галузі, які встановлені програмними нормативно-правовими документами Ради Європи і законодавством ЄС. Разом з тим, правова конвергенція не повинна тільки механічно переносити європейські правові стандарти у закони України, але і відповідати загальносвітовим тенденціям і національним економічним інтересам України.

Тому, задля забезпечення ефективної нормотворчої діяльності України у сфері нормативно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності доцільно провести фундаментальне порівняльно-аналітичне дослідження відповідності законодавства України європейським правовим стандартам та розробити практичні рекомендації щодо внесення змін в законодавство України у сфері економічної безпеки. Результатом такого дослідження має стати аналітичний документ, який має містити перелік нормативно-правових актів ЄС, з якими доцільно гармонізувати законодавство України у сфері економічної безпеки, розробити конкретні пропозиції щодо впровадження цих норм у національне законодавство, що забезпечить приведення національного законодавства у відповідність із загально признаними нормами і принципами міжнародного права.

Крім того, система економічної (зовнішньоекономічної) безпеки буде функціонувати та розвиватися у більш сприятливих умовах в разі розроблення та ухвалення нових законів України у процесі правової конвергенції.

Отже, можна зробити висновки, що чинне нормативно-правове поле забезпечення економічної безпеки держави в цілому, та зовнішньоекономічної безпеки зокрема, в основному сформовано. Проте воно недостатньо цілеспрямовано, неповне, практично на всіх рівнях нормотворче реагування на ринкові зміни запізнiле.

Основні напрями оптимізації нормативно-правового регулювання зовнішньоекономічної безпеки полягають у оптимізації діяльності відповідних державних структур у конвергенції права, тобто зближенні правової системи України із правовою системою ЄС.

Доцільно проводити постійну адаптацію та реформування національної правової системи на засадах взаємовигідного економічного співробітництва і створення захисних механізмів, опорою яких є загальні і не суперечливі міжнародному праву національні правові акти.

Задля забезпечення такого процесу необхідно розробити Концепцію законодавства у сфері економічної безпеки, що дозволить розробити Програму

підготовки нормативно-правових актів у сфері національної економічної безпеки, зокрема зовнішньоекономічної безпеки, Програму заходів щодо забезпечення економічної (зовнішньоекономічної) безпеки, нову редакцію Методики оцінювання рівня економічної безпеки України у тому числі у сфері зовнішньоекономічної безпеки.

Реалізація цих напрямів дозволить зміцнити правовий режим економічної безпеки держави, суб'єктів господарювання.

Звернення до загальнотеоретичних і практичних проблем правового регулювання зовнішньоекономічної безпеки є корисним, оскільки воно дає можливість отримати нові знання або розвивати подальше ті, що вже існують.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.

2.1. Аналіз та оцінка економічної безпеки України.

Економічна безпека країни є однією з важливих якісних характеристик соціально-економічної системи, що визначає її спроможність до ремонту, сталого розвитку, ефективної міжнародної конкуренції, підтримання прийнятних умов життя, самодостатності економічних ресурсів та постійної реалізації інтереси. національна геополітична та економічна. .

Забезпечення стабільності національної економіки та її економічної безпеки має ґрунтуватися на детальному аналізі негативних наслідків можливих зовнішніх та внутрішніх загроз. Цей аналіз включає обов'язкове визначення вразливих місць та джерел загроз, а отже, ймовірність наслідків, які загрожують стабільності та безпеці національної економіки.

Економічна безпека є головною перешкодою для соціально-економічного розвитку України. Економічні показники визначають функціонування національної економіки. Ми почали визначати основні показники національної економіки, в яких ВВП є одним з найважливіших показників його розвитку, що відображає ринкову вартість усіх товарів і послуг, що виробляються протягом року в усіх галузях економіки для споживання. , експорт та накопичення, незалежно від національності факторів виробництва.

Рівень "затемнення" економіки, частка іноземного капіталу в економіці України, рівень доходів і витрат населення, рівень безробіття тощо. Вони дуже важливі. [18].

Показники моніторингу та аналізу стану економічної безпеки представлені в таблиці Додатку А, яка відображає показники економічної безпеки України на національному рівні відповідно до методичних рекомендацій щодо розрахунку рівень економічної безпеки в Україні. ,

Постанова Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277.

З багатьох перерахованих найбільш значущими та доступними для аналізу є обсяг та структура валової доданої вартості, використання валового внутрішнього продукту (див. Таблицю 2.1).

Ці показники визначають сучасний стан національної економіки. Як бачимо, збільшення показників стало наслідком інфляційних процесів в Україні в останні роки, тому їх збільшення не позитивно вплинуло на стабільність національної економіки. Економічна безпека на макрорівні в Україні знаходиться на критичному рівні.

Низька ефективність та несприятлива структура зовнішньої торгівлі, відсутність значних успіхів у залученні значного національного науково-технічного та інтелектуального потенціалу у сфері міжнародних економічних відносин є чинниками, що погіршують стан держави, обмежують можливість структурної перебудови національного господарського комплексу та моделює його ефективний економічний розвиток за кордоном. вона все більше загрожує економічній безпеці. Сьогодні українська економіка характеризується дуже високою дезорганізацією, технологічною відсталістю та політизацією. Економіка має значне державне втручання, сильний тиск з боку влади на суб'єктів господарювання та масштабне управління економічними процесами [21].

Таблиця 2.1

Динаміка обсягів і структура валового внутрішнього продукту за видами економічної діяльності і доданої вартості у 2016-2021 рр., основні ціни, млн. грн.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Темп росту, %
Валовий внутрішній продукт	2385367	2981227	3560302	3977198	4222026	5450849	257,4
Сільське господарство	254994	272642	328228	364621	318421	452540	430,6
Добувна промисловість	94686	123360	181482	210287	215549	195597	300,1
Переробна промисловість	245371	303123	363065	414186	404353	434925	221,1
Постачання електроенергії,	53967	68798	88550	107786	123052	122562	236,2

Продовження таблиці 2.1

Будівництво	44795	59619	69863	100666	112773	127534	249,4
Торгівля	285741	325753	428554	488305	552607	587952	247,2
Транспорт	139208	163034	193156	235956	222226	266985	216,8
Фіндіяльність	61168	79490	90616	104411	117980	147612	127,9
Наукова діяльність	58561	72380	91672	117369	123856	144005	298,5
Обслуговування	23499	29772	37011	51831	54615	61830	285,3
Держуправління	95957	116229	162627	231511	270368	298960	256,9
Освіта	79064	89981	133110	160790	164620	187165	194,5
Охорона здоров'я	49886	58773	73031	80683	97790	118141	186,3
Мистецтво,	12156	13652	17719	21300	21756	26279	266,5
Валова доданавартість	1736239	2064200	2616504	3130548	3306046	3782978	248,4
Податки на продукти	304258	383390	477553	551593	532069	595713	318,5
Субсидії на продукти	-3413	-5929	-8834	-7927	-10174	-11190	222,1

З даних таблиці 2.1, встановлено, що з 2016 року, коли номінальний ВВП становив 238 млрд. дол. спостерігалось збільшення його обсягів в доларовому еквіваленті до 545 млрд. дол. у 2021 р. Але у 2021 році його обсяг на 18,7 % більше, ніж відповідний показник 2020 року (див. Рис. 2.1.). Відмітимо, що номінальний ВВП – це обсяг виробництва, який вимірюється в поточних цінах, що існують на момент виробництва.

Як вказують експерти, «основними факторами цього процесу були втрата частини промислових регіонів Донецької та Луганської областей, де розташовувалися бюджетоутворюючі промислові комплекси, негативна волатильність на міжнародних ринках та деструктивна монетарна політика держави, торговельна війна з РФ» [15]. За висновками експертів «на збільшення номінального ВВП вплинула грошово-кредитна політика держави, що спричинило посилення інфляції та стимулювало споживання через фінансування державних видатків».

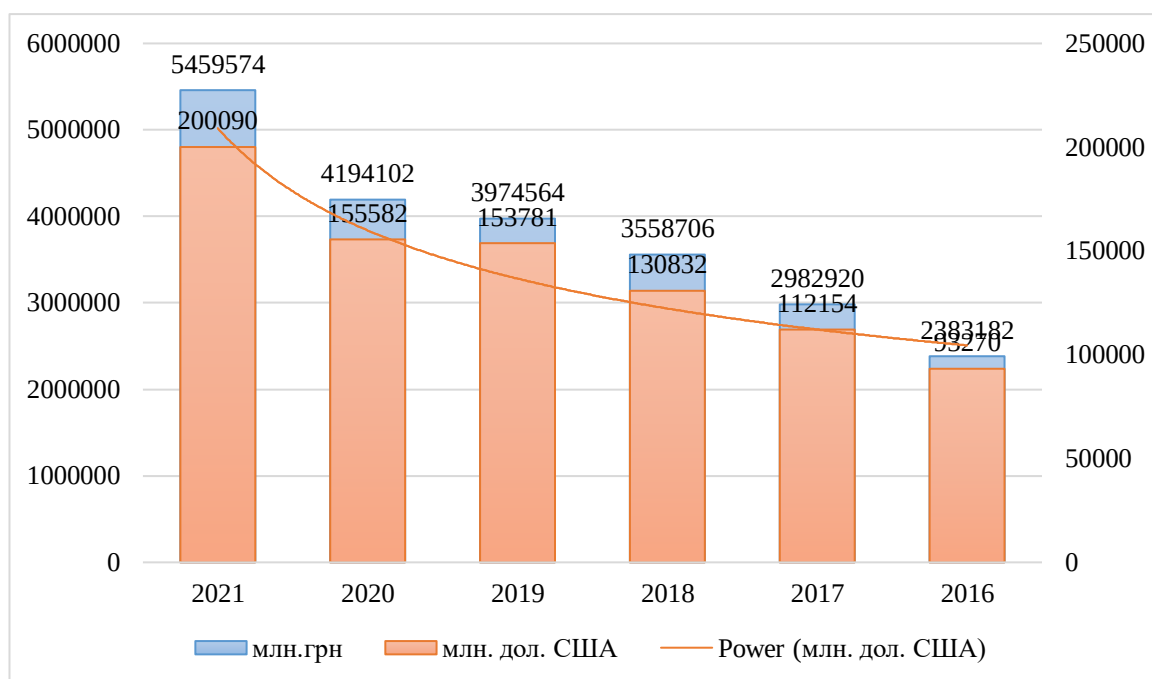

Рис. 2.1. Динаміка номінального валового внутрішнього продукту України за 2016-2021 рр., млрд. грн, млрд. дол. США.

В 2020 р. в Україні ВВП становило на суму 156,6 млрд. дол. США, що відповідає 45-ій позиції у світі за цим критерієм. З урахуванням корекції ВВП за рівнем купівельної спроможності Україна має найгірші позиції за весь новітній період незалежності (111-те місце зі 185 країн), формуючи у 2020 р. лише 0,4 % світового ВВП.

Одночасно, як видно з рис. 2.2, спостерігається позитивна динаміка за реальним ВВП. Реальний ВВП – це обсяг виробництва, який вимірюється в сталих (незмінних, базових) цінах, тобто на величину цього показника впливає лише зміна обсягів виробництва:

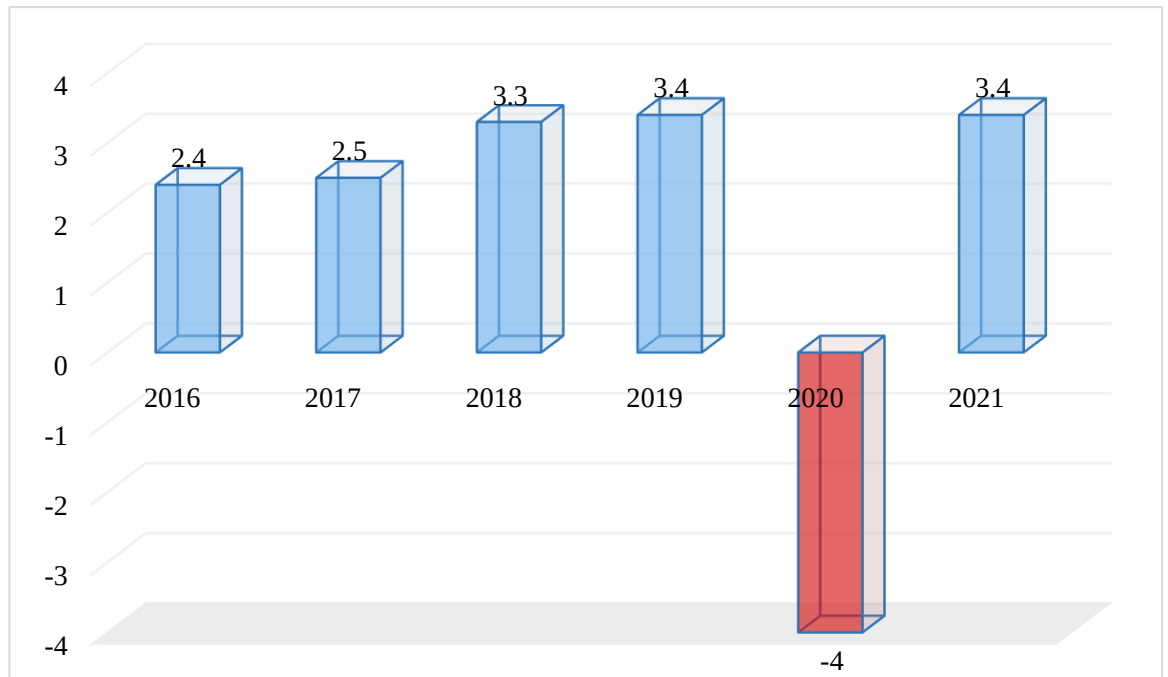

Рис. 2.2. Динаміка реального валового внутрішнього продукту України за 2016-2021 рр., %

Зміна обсягу валового внутрішнього продукту за 2016-2021 рр. за виробничим методом, у відсотках до попереднього року показана у табл. 2.2. Навіть збільшення реального ВВП на 3,2 % у 2019 році, на 3,8 % – у 2020 році та на 3,4 % – у 2021 році не відповідає очікуваному зростанню, тобто і досі економіка України не змогла оговтатися від стрімкого падіння у 2015-2016 рр.

Як бачимо, найкращу динаміку за цей період демонструють такі галузі як фінансова та страхова діяльність, сільське господарство, будівництво.

Таблиця 2.2

Зміна обсягу валового внутрішнього продукту України за 2019-2021 рр., (за виробничим методом, % до попереднього року, у цінах 2016 року)

	2019	2020	2021
Валовий внутрішній продукт	3,2	-3,8	3,4
Склад валового внутрішнього продукту			
Сільське, лісове та рибне господарство	1,0	-10,7	14,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	- 1,8	- 3,0	1,2
Переробна промисловість	0,9	- 5,8	2,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	- 3,6	- 1,5	0,6
Водопостачання; поводження з відходами	2,8	- 5,9	1,7
Будівництво	23,9	5,0	7,1

Продовження таблиці 2.2

Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3,6	5,1	-0,6
Транспорт, складське господарство	3,9	- 16,0	3,3
Тимчасове розміщування й організація харчування	9,7	- 19,6	12,7
Інформація та телекомунікації	6,8	2,8	6,5
Фінансова та страхова діяльність	6,0	2,2	14,2
Операції з нерухомим майном	6,9	1,5	6,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	3,5	- 12,5	3,7
Діяльність у сфері адміністративного обслуговування	6,7	- 12,2	3,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	8,8	1,4	-2,8
Освіта	1,4	- 4,6	1,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4,6	2,5	5,5
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	4,5	- 9,5	4,5
Надання інших видів послуг	13,8	- 19,7	0,6
Податки на продукти	0,2	- 6,0	-0,5
Субсидії на продукти	- 1,7	- 1,9	0,5

Джерело: Розраховано автором за даними Державної служби статистики

Аналіз ВВП на душу населення підтверджує, що тенденція стану національної економіки йде на спад. Хоч за приведеними даними рис. 2.3 спостерігається зростання ВВП і цього ж показника на душу населення, у доларовому вимірюванні (рис. 2.3) цей показник демонструє значний спад. Експерти вважають, що «на економічній карті Україна сьогодні зіставна з країнами Африки та ін. державами третього світу», оскільки у порівнянні з країнами, показники яких були аналогічні вітчизняним у 1990 роках, Україна залишилась найбільш відсталою.

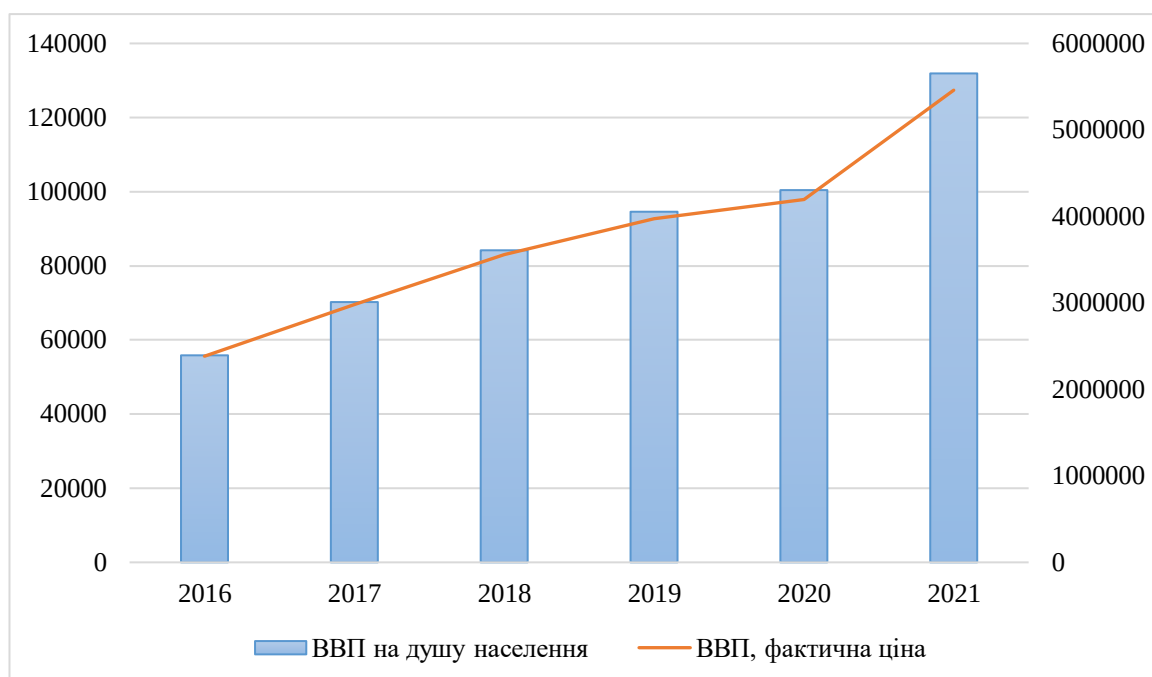

Рис. 2.3. Динаміка зміни валового внутрішнього продукту України на душу населення за 2016-2021 рр., грн

Джерело: Розраховано автором за даними Державної служби статистики

Найбільше зростання з приведених країн у 2021 році (рис. 2.4) демонструють Чехія та Угорщина, дещо нижчі темпи у Польщі та Казахстану. Україна виробляє на душу населення удвічі менше, ніж Азербайджан, на 66% менше, ніж Казахстан, на 54 % менше Білорусії. Це свідчить про те, що з аналізованих країн рівень економічної безпеки України є найнижчим.

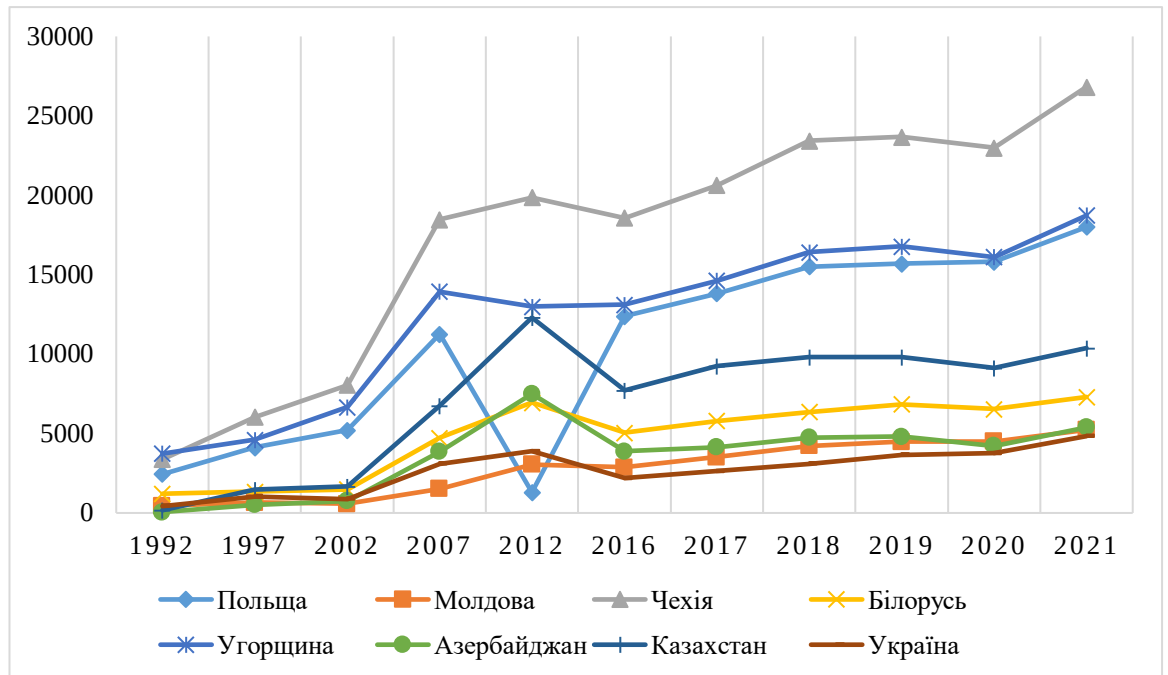

Рис. 2.4. Динаміка ВВП окремих країн на душу населення (за паритетом купівельної спроможності) у 1992-2021 рр., дол. США

За критерієм ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності національна економіка у 3–5 разів відстає від європейських партнерів (Польщі, Чехії, загалом ЄС). За даними Інституту стратегічних досліджень [87], «останнє десятиліття, яке продемонструвало більш як 1,5 раз зростання обсягів світового ВВП (з 47,2 трлн дол. США у 2005 р. до 93,3 трлн дол. США у 2016 р.), для української економіки загалом має обернену тенденцію» (табл. 2.3).

Рейтинг ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності України і країн світу, дол. США свідчить про дуже низькі місця України у світовому рейтингу, що є наслідком множини чинників, зокрема гібридної агресії та надмірної відкритості економіки.

Таблиця 2.3

ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності
України і країн світу, дол. США

Рейтинг	Країна	1990	2021
93	Парагвай	9567	13,395
105	Фіджі	9110	10,234

Продовження таблиці 2.3

106	Вірменія	8833	10,176
107	Домініка	10948	9,886
108	Бутан	8901	9,540
109	Ямайка	8821	9,447
111	Україна	8270	9,283

Джерело: Розраховано автором за даними НБУ та Державної служби статистики.

Аналіз ВВП у період 2016–2021 рр. свідчить про значний дисбаланс між показниками рівня номінального ВВП в національній валюті та в доларовому еквіваленті (див. Рис. 2.2.). Додаткове дослідження причин різниці динаміки ВВП у різних валютах свідчить, що збільшення номінального ВВП у гривнях пояснюється, зокрема, інфляційними процесами (рис. 2.5.).

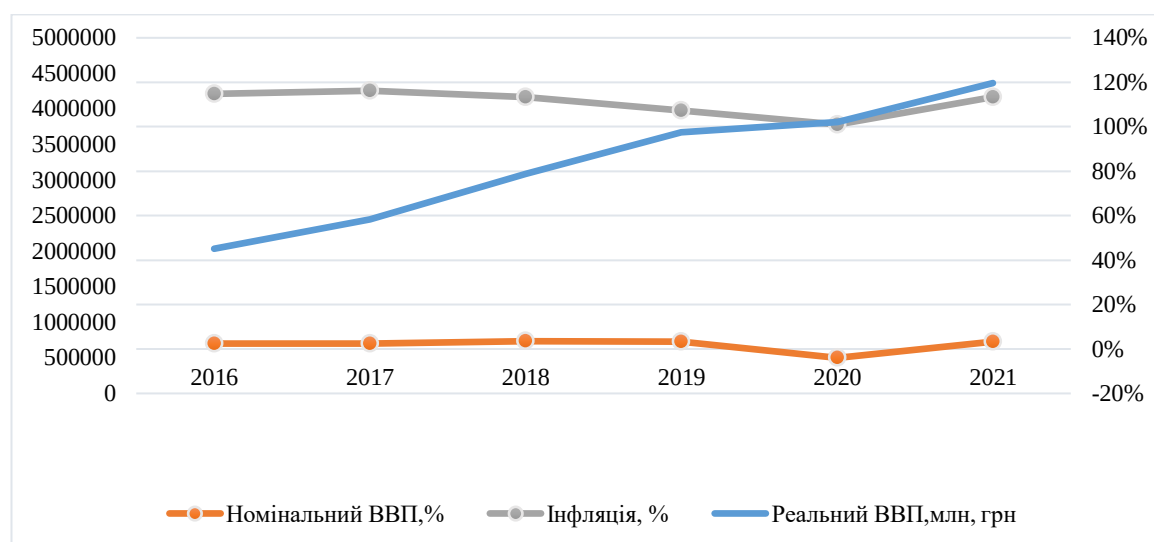

Рис. 2.5. Динаміка реального, номінального валового внутрішнього продукту України та інфляції за 2016-2021 рр., млрд. грн, %.

Джерело: Розраховано автором за даними НБУ та Державної служби статистики

З наведених даних можна зробити висновок, що номінальний ВВП фактично поглинає інфляція. У 2016 рр. гіперінфляція була зумовлена гібридною агресією, втратою важливих територій економічних регіонів. Крім того, велася неефективна державна політика, спостерігалось падіння темпів розвитку виробництва, дефіцит державного бюджету зі зростанням оборонних витрат.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277, за приведеними показниками Додатку Б, інтегральний індекс економічної безпеки складається з 9 середньозважених субіндексів (складових економічної безпеки).

Розрахунок інтегральних індексів та індексів структурних зрушень у розрізі зазначених субіндексів (складових економічної безпеки) здійснюється на основі оцінки понад 130 окремих індикаторів, які базуються як на статистичних даних, так і даних, отриманих шляхом опитування респондентів.

Визначення інтегральної оцінки економічної безпеки здійснюється в такому порядку: формування множини (переліку) індикаторів; визначення характеристичних значень індикаторів; нормування індикаторів; визначення вагових коефіцієнтів; розрахунок інтегральних індексів за окремими сферами економіки та інтегрального індексу економічної безпеки в цілому. Основні етапи методики побудови інтегрального показника приведені на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Методика побудови інтегрального показника рівня економічної безпеки України.

Таким чином, оцінка та індикатори рівня внутрішньої економічної безпеки держави регламентуються нормативними актами, а визначаються в залежності від потреб, для яких вони розраховуються, з різним ступенем деталізації. Зокрема, рівень економічної безпеки інтегральний та за окремими складовими розкрито у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Рівень економічної безпеки України інтегральний та за окремими складовими у 2016-2021 рр., %

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Виробнича	57	58	60	61	57	51
Демографічна	46	40	41	39	40	37
Енергетична	58	54	54	49	48	*
Зовнішньоекономічна	40	40	40	39	41	42
Інвестиційно-інноваційна	35	33	30	30	31	*
Макроекономічна	36	34	41	45	44	41
Продовольча	92	91	90	89	86	88
Соціальна	56	59	56	60	62	*
Фінансова	38	40	43	42	40	41
Інтегральний показник	48	48	49	49	48	*

Таким чином, за розрахованими показниками рівень економічної безпеки України за аналізований період зазнає змін та сильних загроз. Особливо критично значення показника економічної безпеки, прораховане у конвертованих оцінках, так як доларовий еквівалент зазнає менших впливів інфляції, за рівнем номінального ВВП.

Проте, наданий Міністерством економічного розвитку розрахунок не показує такого критичного спаду. Тобто, маємо протиріччя, коли за реальними і номінальними показниками прогнози не однакові. Тому потребує окремого дослідження проблема оцінки економічної безпеки в умовах відкритої економіки. Такий аналіз здійснюється насамперед в рамках врахування екзогенних чинників економічної безпеки України.

2.2. Оцінка рівня зовнішньоекономічної безпеки України.

Економічна безпека виступає важливою характеристикою національної економіки. Враховуючи умови глобалізації, а саме поглиблення взаємозалежності економік різних країн, можемо сказати, що прийняття важливих політичних рішень неможливе без урахування факторів економічної

безпеки країни. Економічна безпека держави є надсистемою зовнішньоекономічної безпеки [10]. Зовнішньоекономічна безпека виступає як певний вид діяльності. Це можна пояснити тим, що в міру посилення глобалізації зростає необхідність виходу країн на міжнародні ринки, як наслідок, зростає зовнішньоторговельна активність країн світу, оскільки експортно-імпортні операції є неодмінною складовою економічного зростання національної економіки, саме тому питання забезпечення зовнішньоекономічної безпеки є досить актуальним.

Основними показниками для аналізу загального стану зовнішньоекономічної безпеки є обсяги експорту та імпорту, структура експорту та імпорту, обсяг ВВП, рівень доларизації національної валюти, частка експорту у ВВП тощо. Ці показники використовуються в подальшому для розрахунку індикаторів зовнішньоекономічної безпеки згідно з Методикою та їх подальшої оцінки [15, с. 151].

Методика розрахунку рівня економічної безпеки має на меті визначення рівня економічної безпеки України як однієї з основних складових національної безпеки держави. Методика, затверджена Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 127, визначає перелік основних індикаторів стану економічної безпеки України, їхні порогові значення, а також алгоритм розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки. Методика налічує 11 індикаторів для оцінки стану зовнішньоекономічної безпеки країни, ми будемо використовувати для оцінки найбільш вагомні [16].

Проаналізуємо стан основних показників, за якими розраховуються індикатори зовнішньоекономічної безпеки, в останні 6 років.

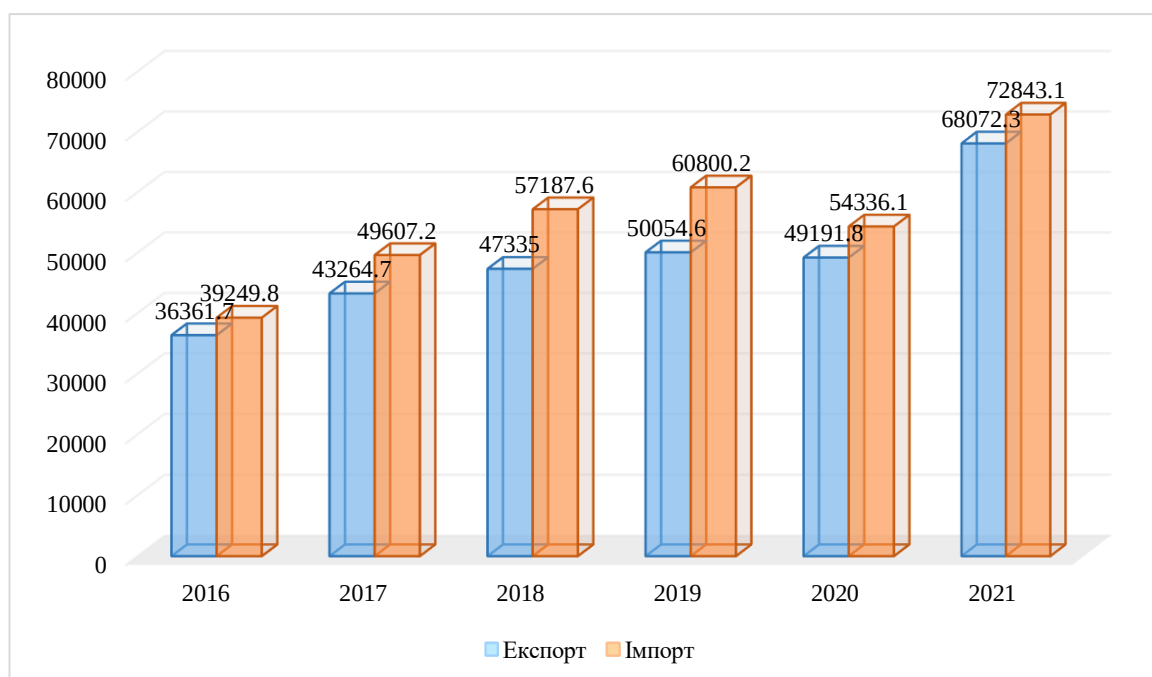

Рис. 2.7. Обсяги експорту та імпорту товарів у млн. дол. США за 2016–2021 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [7]

З рис. 2.7 можна побачити, що з 2016 р. До 2019 р. спостерігалось зростання обсягів експорту та імпорту товарів. Але у 2020 р. можна побачити, що обсяги експорту та імпорту значно скоротилися. Це можна пояснити кількома причинами: по-перше, через спалах вірусу COVID-19, по-друге, існують різка девальвація гривні й ескалація військового конфлікту, по-третє, у 2016 р. знизилася ціна на світовому ринку на ключові для України сировинні товари (зернові, енергоносії, метали).

Оцінка стану зовнішньоекономічної безпеки України повинна бути комплексною, що передбачає використання саме системи індикаторів. Найвагомішим є індикатор відкритості економіки або зовнішньоторговельна квота, що визначається як відношення сукупної вартості експорту та імпорту товарів і послуг, поділеної навпіл, до вартості ВВП, а також показує значимість зовнішньоторговельних зв'язків для країни, а не тільки експорту та імпорту.

Розрахунки індикаторів відкритості економіки розміщені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка індикаторів відкритості економіки України у % від ВВП

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Рівень відкритості економіки	51,9	66,1	62,2	58,6	51,5	53,4
Рівень експортної залежності	52,2	46,9	43,8	41,7	48,9	51,7
Рівень імпоротної залежності	51,09	49,1	48,5	44,0	54,8	55,1

Результати розрахунку індикаторів відкритості економіки України свідчать про високий ступінь залежності від зовнішньої торгівлі та інших зовнішніх чинників, що впливають на стан зовнішньоекономічної безпеки. З 2016 р. спостерігається помітне зменшення рівня відкритості економіки, а також рівнів експортної та імпоротної залежності. Це можна пояснити тим, що у 2017 рр. значно зменшились обсяги експортно-імпортних операцій, а рівень ВВП знизився на 31,3% порівняно з 2016 р. Що стосується коефіцієнтів імпоротної та експортної залежності, то показники експортної залежності показують, що український експорт недостатньо конкурентоспроможний, а це можна пояснити тим, що він переважно сировинний. Розрахунок коефіцієнта імпоротної залежності показав, що зміна її коливань аналогічна змінам коливань експортної. Це пояснюється тим, що приплив іноземної валюти за рахунок збільшення експорту дає змогу збільшити рівень імпортних угод. І навпаки, коли знижується рівень валютних надходжень, країна автоматично знижує імпортні угоди [19, с. 43].

У сфері зовнішньоекономічної безпеки наступним вагомим індикатором є коефіцієнт покриття імпорту експортом. За наведеними даними на рис. 2.7 проаналізовано коефіцієнт покриття експортом імпорту у 2016–2021 рр., дані наведено в табл. 2.6 А отримані значення коефіцієнта порівняно з нормативами згідно з Методикою розрахунку рівня економічної безпеки [16].

Таблиця 2.6

Коефіцієнт покриття експортом імпорту у 2016–2021 рр.

Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.
Коефіцієнт покриття експортом імпорту, разів	1,03	0,87	1,5	0,83	0,91	0,96
Стан безпеки	оптимальний	критичний	оптимальний	критичний	критичний	задовільний

Виходячи з табл. 2.6, можна констатувати суттєве падіння цього показника у 2017 р.

Значення показника дещо покращилося з 2018 р. Деякі дослідники пояснюють це тим, що криза в країні, крім негативних наслідків, принесла деякі покращення, а саме посилила зовнішньоекономічну безпеку за деякими ознаками. За рахунок зменшення імпортних поставок відбулися стимулювання процесів імпортозаміщення на внутрішньому ринку України та зменшення імпортової залежності, що, безперечно, мало позитивний вплив на розвиток економічної безпеки, незважаючи на негативну дію інших кризових чинників [12]. Ми можемо побачити підтвердження цієї думки, оскільки з рис. 2.7 видно, що в останні роки обсяги імпорту дійсно знизилися. Для покращення ситуації в напрямі забезпечення зовнішньоекономічної безпеки державі слід продовжувати вживати ефективних заходів імпортозаміщення та значно підвищити обсяги експорту готової продукції, а особливо, високотехнологічних товарів.

Згідно з Методикою наступними індикаторами є питома вага провідної країни-партнера в експорті та імпорті. В усі проаналізовані роки провідним партнером є Російська Федерація.

Хоча в останні роки обсяги зменшились, але є найбільшими порівняно з іншими країнами. Крім Російської Федерації, країна експортує в Китай,

Єгипет, Туреччину, Польщу. А імпортує до Китаю, Німеччини, Білорусі, Польщі та США.

Наступним вагомим індикатором, згідно з Методикою, є індекс умов торгівлі. Його розрахунком займається держкомстат, можемо простежити його зміну на рис. 2.8.

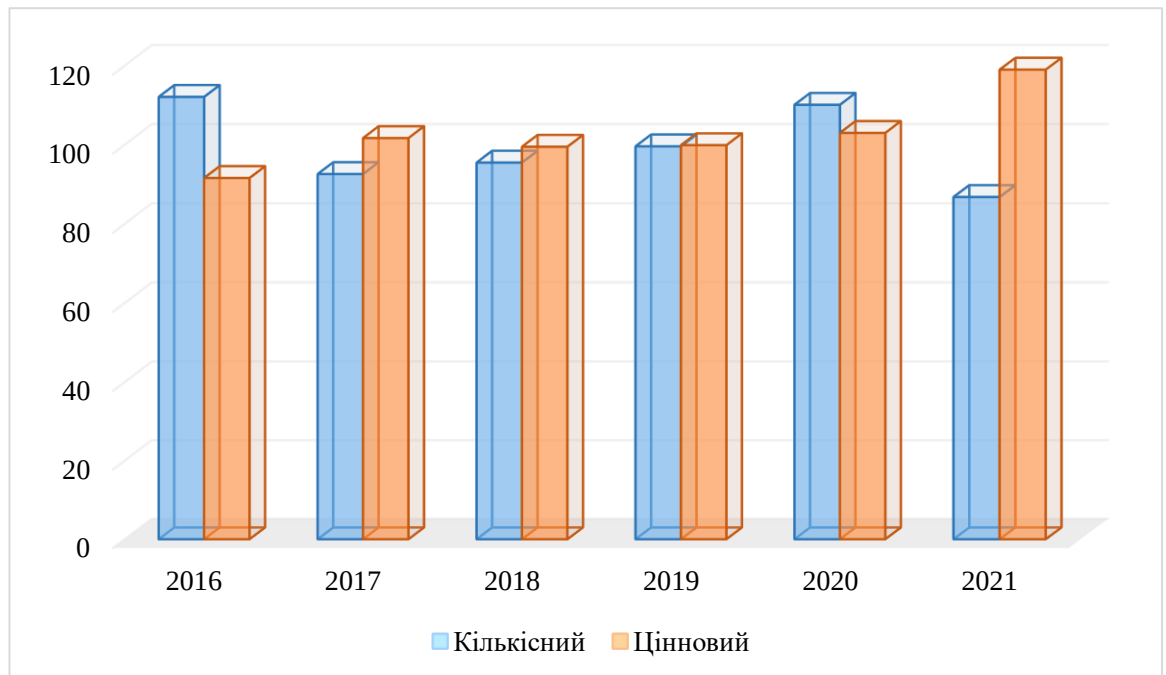

Рис. 2.8 Показники індексу умов торгівлі 2016–2021 рр. у %

Джерело: побудовано авторами на основі [7]

Індекс умов торгівлі – відношення експортних цін країни до її імпортних цін. Якщо індекс розраховується по відношенню до великої сукупності товарів, то він визначається як співвідношення індексів експортних та імпортних цін. Значення індексу коливаються близько 1 (або 100%) і дають можливість простежити, як змінилися умови торгівлі з попереднім роком. Якщо $I_{yt} = 1$, то умови торгівлі залишилися незмінними; $I_{yt} > 1$, то умови торгівлі покращилися порівняно з базовим періодом; $I_{yt} < 1$, то умови торгівлі погіршилися порівняно з базовим періодом [10].

Проаналізуємо зміну умов торгівлі: у кількісному вираженні з 2016 до 2021 рр. умови торгівлі з попереднім роком погіршувалися, покращилися умови торгівлі у 2019 р. порівняно з 2018 р., а з 2020 р. до сьогодні індекс у

кількісному вираженні демонструє постійне покращення умов торгівлі. Але слід розуміти, що таке покращення пов'язано зі збільшенням номенклатури товарів, цей момент під час розрахунку індексу не врахували. Натомість у ціновому вираженні тенденція є протилежною. У 2016–2017 рр. індекс демонстрував покращення, а з 2018 р. і до сьогодні є меншим 1, що означає, що умови торгівлі у ціновому виразі погіршуються.

Дослідники, які працюють над цією проблематикою, зазначають, що деякі індикатори Методики не можуть продемонструвати суттєвих змін показників, які б реально висвітлювати стан економіки країни, тому ми виокремили найбільш вагомі. Слід зазначити, що для якісного аналізу потрібно вдосконалити методику та додати більш змістовні та актуальні показники. Наприклад, Н.В. Архі-рейська зазначає, що слід звернути увагу на торгівлю високотехнологічними продуктами, визначати питому вагу інноваційної продукції в експорті [9, с. 43], оскільки це прямо демонструє, як змінюється розвиток України у наукоємних галузях, як швидко відбувається впровадження інноваційних засобів і методів у вітчизняну економіку. Це потрібно для того, щоб Україна не потрапила в пастку сировинної спеціалізації, а також для того, щоб зменшити її залежність від імпорту і тим самим забезпечити належний стан зовнішньоекономічної безпеки.

Отже, ми детально проаналізували економіку України за основними показниками, які слугували для подальшого розрахунку індикаторів зовнішньоекономічної безпеки, згідно з Методикою, що Україна є занадто відкритою.

Обсяги експорту та імпорту значно скоротилися, розрахунок індикаторів відкритості економіки показав, що Україна надто залежна від зовнішньої торгівлі, що негативно впливає на стан зовнішньоекономічної безпеки, крім того, й інші індикатори мають негативні показники.

Головними загрозами ЗЕБ і причиною низького показника індикаторів ЗЕБ є високий рівень імпортової залежності України, переважно від'ємний коефіцієнт покриття експортом імпорту, дуже мало уваги приділяється

інноваційному розвитку. Тому для покращення стану ЗЕБ України слід розробити і втілити в життя Концепцію ЗЕБ держави. На практиці слід перш за все стабілізувати курс національної валюти; зробити акцент на інноваційному розвитку, наростити експорт інноваційної продукції, підвищити науково-технологічний рівень вітчизняних підприємств; створити сприятливі умови для залучення інвестицій; оптимізувати торговельний баланс за рахунок розвитку внутрішнього ринку та виробництва; розробити заходи для підтримки тих підприємств, які орієнтовані на експорт; зменшити рівень імпортої залежності за рахунок стимулювання розвитку внутрішнього ринку. Так ми забезпечимо зменшення залежності України від зовнішньої торгівлі, а також зросте рівень зовнішньоекономічної безпеки держави.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Напрями та програми реалізації завдань державної політики у сфері зовнішньоекономічної безпеки

Для визначення рівня зовнішньоекономічної безпеки України використовується система основних показників, серед яких найважливішими є: коефіцієнт покриття імпорту експортом, відношення обсягу експорту до ВВП (експортна залежність), відношення обсягу імпорту до ВВП (імпортна залежність), відношення зовнішнього боргу до ВВП, відношення зовнішнього боргу до експорту товарів та послуг, відкритість економіки, товарна структура експорту та імпорту (частка в експорті та імпорті сировини і продукції з низьким ступенем переробки, частка в експорті та імпорті інноваційної продукції), географічна структура експорту та імпорту та ін [13; 11, с. 151].

Як видно з табл. 3.1, всі основні показники зовнішньоекономічної безпеки перебувають у критичному стані, або наближаються до нього. Так, на протязі багатьох останніх років для України характерним є негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу, що постійно зростає. Це в свою чергу, зумовлює зниження коефіцієнта покриття імпорту експортом. Починаючи з 2019 р. аналізований показник є критичним для економіки (0,86 у 2019 р.).

Таблиця 3.1

Динаміка індикаторів зовнішньоекономічної безпеки України [14, с. 394]

Показники	Роки			Порогове значення	
	2019	2020	2021	Передкризовий стан	Критичний стан
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	0,86	0,81	0,86	Менше 1; більше 1,2	Менше 0,9; більше 1,3
Експортна залежність, % до ВВП	50,8	54,4	50,9	більше 40	більше 50
Імпортна залежність, % до ВВП	53,7	60,6	59,3	більше 40	більше 50
Обсяг прямих іноземних інвестицій до ВВП, %	4,2	4,2	3,8	менше 7	менше 5

Продовження таблиці 3.1

Питома вага провідної країни-партнера в загальному обсязі зовнішньої торгівлі, %	31,6	35	25,6	більше 25	більше 30
Валовий зовнішній борг, % до ВВП	86,0	76,4	76,6	більше 70	більше 80

За даними Державної служби статистики України, за 2021 р. Україна експортувала товарів на 68,8 млрд дол. США та імпортувала на суму 84,6 млрд дол. США. Таким чином, за підсумками 2021 р. сформувалося негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу у розмірі 15,8 млрд дол. США, що на 1,6 млрд дол. США більше аналогічного показника 2020 р.

Відкритість економіки визначають як відношення зовнішньоторговельного обороту до ВВП країни. За коефіцієнтом відкритості економіка України все ще залишається високо відкритою. Насамперед, це обумовлено нерозвиненістю внутрішнього ринку. За 2020-2021 рр. цей індикатор був досить високим – відповідно 113,7 % і 110,2 %, що свідчить про погіршення зовнішньоекономічної безпеки, адже найбільше його значення спостерігалось в 2004 р. (119,6 %), а протягом 2015-2019 рр. воно коливалося від 94,4 % до 104,4 % [14, с.394].

І експортна залежність української економіки, і її імпортна залежність також не мають тенденції до зниження і свідчать про критичний стан зовнішньоекономічної безпеки.

Стратегічною метою України на сучасному етапі розвитку є розбудова високо розвинутої, соціальної за своєю суттю, демократичної правової держави з конкурентоспроможною економікою. Для досягнення вказаної мети визначено за необхідність реалізацію інноваційної моделі розвитку, яка передбачає інституційні перетворення та ефективне державне регулювання для адаптації національної економіки до закономірностей розвитку світової господарської системи.

Стратегічні, тактичні й оперативні цілі, шляхи та способи їх реалізації визначаються у концепції соціально-економічного розвитку країни.

Досягнення стратегічних пріоритетів передбачає здійснення змін у таких сферах:

- макроекономічної політики;
- інституціональній;
- соціальній;
- інноваційно-інвестиційній;
- внутрішнього ринку та реального сектору економіки;
- зовнішньоекономічній.

Отже, ключове завдання зовнішньоекономічної стратегії полягає в забезпеченні відповідно до світових стандартів та критеріїв оптимальних параметрів відкритості української економіки, дотримання яких сприятиме економічній безпеці держави, забезпечуватиме тісніше поєднання внутрішньої та зовнішньої економічної політики. Основними напрямками є:

- створення передумов для набуття Україною повноправного членства в ЄС;
- співробітництво з іншими країнами світу;
- євроатлантична інтеграція;
- продовження та поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими інституціями.

На сьогодні можна виділити чотири основні напрями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України.

I. Енергетична незалежність. Особливої уваги вимагає монопольна залежність України від поставок з Росії таких стратегічних енергоресурсів, як газ, нафта, ядерне паливо. Україна є найбільшим серед європейських країн імпортером російського газу. Зменшення надмірної залежності України від імпорту російських енергоносіїв можна досягти завдяки здійсненню комплексу заходів за такими напрямками:

- упровадження енергозберігаючих технологій;
- нарощування власного видобутку енергоносіїв;
- диверсифікація зовнішніх джерел надходження енергоресурсів.

II. Приєднання України до ГАТТ і вступ до СОТ. Цей процес передбачає відкриття національних економік і гарантування доступу до їхніх ринків. Діяльність СОТ має неабияке значення для розвитку глобальних економічних зв'язків, тому необхідне проведення системного аналізу щодо участі України у цих організаціях з урахуванням її національних інтересів. Чітка позиція України з питань тарифного і нетарифного регулювання дасть можливість у процесі двосторонніх переговорів, насамперед з розвинутими країнами, домогтися виходу на їхні ринки, захистити внутрішній ринок від неякісної продукції та підтримати вітчизняного товаровиробника. Особливу увагу слід приділяти протистоянню тискові окремих країн, що спонукають Україну відмовитися від технічного регулювання свого ринку задля забезпечення їм односторонніх переваг у торгівлі.

III. Експортно-імпортна стратегія. Товарна та географічна незбалансованість експорту та імпорту негативно впливає на структурну перебудову і розвиток національної економіки та знижує рівень економічної безпеки.

Експортна стратегія України має ґрунтуватися на аналізі кон'юнктури зовнішніх ринків, становища у національному виробництві, впливу чинників, які позначаються на обсягах і структурі експортної діяльності, визначенні цілей, пріоритетів і напрямів розвитку експортного потенціалу. Пріоритетом у розвитку експортного потенціалу має стати використання переваг виробництв із передовою технологією, а саме: літакобудування, космічне ракетобудування та космічні послуги, порошкова металургія, виробництво надтвердих матеріалів тощо та розширення міжнародних транспортно-експедиторських послуг під час транзитних перевезень автомобільним, залізничним, повітряним, водним і трубопровідним транспортом.

Імпортну стратегію слід спрямовувати на визначення оптимального обсягу імпорту і регіонального розподілу для кожного виду товарної продукції з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників. Товарна

структура імпорту має відповідати потребам економічного зростання та здійснення структурної перебудови.

IV. Кредитна стратегія. Надмірна орієнтація держави на іноземні кредити призведе не лише до затягування до боргової кабали, а й посилить залежність економічних перетворень від міжнародних фінансових організацій, нав'язуватиме вигідний для міжнародного капіталу режим. Лише мобілізація внутрішніх ресурсів дасть можливість здійснювати незалежну економічну політику, спрямовану на інноваційно-технологічний тип економічного зростання.

Загальна державна стратегія зовнішньоекономічної діяльності має реалізовуватися через такі заходи:

- розробка та реалізація Концепції зовнішньоекономічної діяльності України та вдосконалення Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність";
- залучення іноземних інвестицій задля спрямування їх насамперед на розвиток промислового виробництва;
- забезпечення надійної охорони митних кордонів, удосконалення валютного контролю та припинення нелегального вивозу за межі України вітчизняного капіталу;
- створення вільних економічних зон, розвиток міжнародного туризму;
- удосконалення методів управління зовнішньоекономічною діяльністю та здійснення її правового захисту з урахуванням світового досвіду;
- стратегічне планування і прогнозування зовнішньоекономічної діяльності;
- здійснення дипломатичної та політичної підтримки зовнішньоекономічної діяльності [14].

Отже, існують чотири основні напрями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України: енергетична незалежність,

Приєднання України до ГАТТ і вступ до СОТ, експортно-імпортна стратегія та кредитна стратегія.

3.2. Підвищення рівня зовнішньоекономічної безпеки України

Аналіз значень окремих індикаторів зовнішньоекономічної безпеки у 2016–2021 рр. виявив переважання зон незадовільного та критичного станів досліджуваних індикаторів і, як наслідок, віднесення інтегрального показника зовнішньоекономічної безпеки до зони незадовільного стану.

Основними загрозами зовнішньоекономічної безпеки і причиною її низького рівня залишаються високий рівень імпортової залежності України, недостатній коефіцієнт покриття експортом імпорту, значна частка імпорту товарів у внутрішньому споживанні, неякісна товарна та географічна структура експорту, вкрай низький рівень інноваційної продукції в товарному експорті [17].

Підсумувавши всі загрози, які були знайдені при аналізі індикаторів, ми виявили наступні реальні загрози: питома вага провідного товару (товарної групи) в загальному обсязі експорту товарів; питома вага сировинного та низького ступеня переробки експорту промисловості в загальному обсязі експорту товарів; завантаженість транзитних потужностей нафтотранспортної системи; частка імпорту у внутрішньому споживанні країни [11].

Основними потенційними загрозами є: індекс умов торгівлі (ціновий); коефіцієнт покриття експортом імпорту; відкритість економіки [11]. Ситуація, що склалася на зовнішньоекономічному просторі України, є критичною та потребує удосконалення механізму забезпечення зовнішньоекономічної безпеки.

Поліпшення стану зовнішньоекономічної безпеки вимагає розробки та реалізації стратегічних і тактичних заходів, а саме: стимулювання експортно орієнтованих галузей економіки; суттєвого збільшення експорту готової продукції; реалізації заходів імпортозаміщення, тобто переорієнтації

економіки країни на виробництво тих товарів, попит на які нині забезпечується за рахунок імпорту [14].

Крім того, підтримуючи політику інтеграції української економіки у світове господарство, слід поєднувати прагматичну відкритість із розумним протекціонізмом.

Отже, виявлені в ході дослідження перспективи розвитку індикаторів рівня зовнішньоекономічної безпеки мають стати підґрунтям для подальших досліджень щодо пошуку найбільш ефективних інструментів зовнішньоекономічної політики та розробки державної стратегії забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України. Подальші дослідження доцільно зосередити на розробленні системи інструментарію нівелювання наслідків дії дестимуляторів зовнішньоекономічної безпеки та розробленні комплексної стратегії зміцнення зовнішньоекономічної безпеки для забезпечення сталого розвитку країни.

ВИСНОВОК

З виконаної роботи можна зробити наступні висновки.

1. Поняття «зовнішньоекономічна безпека» тісно пов'язане з поняттям «відкрита економіка», під якою розуміється таке господарство, напрямок розвитку якого визначається тенденціями, що діють у світовій економіці.

2. Низький рівень зовнішньоекономічної безпеки України є наслідком впливу багатьох загроз. Загрози у фінансовій сфері полягають у швидкому зростанні боргової залежності. Загрози в торговельній сфері: вразлива товарна структура (експорт кількох товарних груп: чорні метали та вироби з них, зернові культури і т.д.); географічна концентрація, недостатня конкурентоспроможність вітчизняних виробників; залежність від імпорту енергоносіїв та окремих видів продукції; дискримінація України в торговельних відносинах. В інформаційній сфері загрозою є погіршення рейтингових оцінок стану економіки держави, в науководослідницькій – зменшення фінансування науково-технічних розробок.

3. Чинне нормативно-правове поле забезпечення економічної безпеки держави в цілому, та зовнішньоекономічної безпеки зокрема, в основному сформовано. Проте воно недостатньо цілеспрямовано, неповне, практично на всіх рівнях нормотворче реагування на ринкові зміни запізніле.

Основні напрями оптимізації нормативно-правового регулювання зовнішньоекономічної безпеки полягають у оптимізації діяльності відповідних державних структур у конвергенції права, тобто зближенні правової системи України із правовою системою ЄС.

2. Визначено систему критеріїв та класифіковано види економічної безпеки, на підставі яких аналізується ризик економічної безпеки (ряд загроз) та зроблені практичні рекомендації щодо мінімізації втрат від їх впливу. Існує ієрархічний поділ економічної безпеки, заснований на інтересах кожного рівня економіки.

Національна економічна безпека є надзвичайно важливою для системи ієрархії економічної безпеки, оскільки вона, з одного боку, є основою для формування міжнародної та глобальної безпеки, а з іншого - основою та результатом розвитку національної економіки (регіони, компанії, фізичні особи).

4. Аналізується взаємозв'язок між різними рівнями економічної безпеки та специфікою її безпеки. Внутрішні загрози економічній безпеці України включають низькі технології в більшості секторів, високі витрати на виробництво, низьку якість продукції і, отже, низьку економічну конкурентоспроможність. Втрата значної частини науково-технічного потенціалу, заяви про важливі напрями науково-технічного прогресу; деформована структура виробництва; Знищення репродуктивної системи виробничого потенціалу; Неефективність державного управління соціально-економічними процесами тощо.

Однією з найбільших зовнішніх загроз є залежність України від імпорту багатьох видів продукції, включаючи стратегічні товари, енергетику, компоненти машинобудування та продовольство. - нераціональна структура експорту; ембріональний стан фінансової, організаційної та інформаційної інфраструктури для підтримки конкурентоспроможності українського експорту; неконтрольований відтік інтелектуалів та робочої сили за кордон; неадекватний експортний та валютний контроль та недосконала митна політика; поганий розвиток руху.

4. Проводилися моніторинг основних геополітичних та економічних особливостей України, проводився зовнішній моніторинг економічної безпеки країни з метою виявлення основних тенденцій та загроз, пов'язаних з її економічним розвитком.

5. Ключове завдання зовнішньоекономічної стратегії полягає в забезпеченні відповідно до світових стандартів та критеріїв оптимальних параметрів відкритості української економіки, дотримання яких сприятиме економічній безпеці держави, забезпечуватиме тісніше поєднання внутрішньої

та зовнішньої економічної політики. Основними напрямками є: створення передумов для набуття Україною повноправного членства в ЄС; співробітництво з іншими країнами світу; євроатлантична інтеграція; продовження та поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими інституціями.

На сьогодні можна виділити чотири основні напрями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України. I. Енергетична незалежність. II. Приєднання України до ГАТТ і вступ до СОТ. III. Експортно-імпортна стратегія. IV. Кредитна стратегія.

6. Поліпшення стану зовнішньоекономічної безпеки вимагає розробки та реалізації стратегічних і тактичних заходів, а саме: стимулювання експортно орієнтованих галузей економіки; суттєвого збільшення експорту готової продукції; реалізації заходів імпортозаміщення, тобто переорієнтації економіки країни на виробництво тих товарів, попит на які нині забезпечується за рахунок імпорту

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hobela, V. (2020). Economy offshoring in the national economic security. Scientific Horizons, 23(12), 109–120. DOI: 10.48077/scihor.23(12).2020.109-120.
2. Wang Zhengyi (2004). Conceptualizing economic security and governance: China confronts globalization, The Pacific Review, 17:4, 523–545, DOI: 10.1080/0951274042000326050.
3. Аранчій В.І. Зовнішньоекономічна безпека України в контексті Міжнародної інтеграції / В.І. Аранчій,
4. Архирейська Н.В., Панасейко І.М. Сучасні проблеми забезпечення та оцінки рівня зовнішньоекономічної безпеки України // Бізнес-Інформ.– 2015.– №1. – С. 40–45.
5. Давиденко С.В., Єгорова О.О., Приходько В.П. Економіка та економічна безпека держави. Теорія і практика /ред.-упоряд.: Приходько В.П., Єгорова О.О. Ужгород :РІК-У, 2017. 383 с.
6. Данилишин Б., Онищенко С., Маслій О., Соціально-економічна безпека: сучасний підхід до забезпечення соціально-економічного розвитку регіону / Б. Данилишин, С. Онищенко, О. Маслій, // Економіка і регіон. – 2019. – №4 (75). – С. 62-73.
7. Декларація про Державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 31. – Ст. 429.
8. Економічна безпека та фінансові розслідування: концепти, прагматика, інструментарій забезпечення /Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Зайченко В.В. [та ін.]; за заг. ред. О.І. Вівчар. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 394 с.
9. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації та міжнародної конкуренції / З.С. Варналій, С.В. Онищенко, О.А. Маслій // Безпека та конкурентні стратегії розвитку України в глобальній економіці : Монографія / За заг. ред. А. І. Мокія. – Запоріжжя-Львів: ФОП Мокшанов В.В., 2019. – С.198- 251.

10. Зовнішня торгівля України : стат. збірник / Державна служба статистики : сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2021).
11. Кизим М.О., Козак Ю.Г., Іванов Ю.Б., Губарева І.О. Оцінювання рівня економічної безпеки України та країн Європейського Союзу. Фінанси України. 2018. 4. С. 7–18. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Fu_2018_4_3.pdf.
12. Коковський Л.О. Сучасні проблеми зовнішньоекономічної безпеки України та напрями їх подолання // Ефективна економіка.— 2014
13. Конституція України. — URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
14. Ладиченко К. І. Індикатори вимірювання зовнішньоторговельної відкритості національної економіки. Економічний простір. 2015. № 95. С. 16–25.
15. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. – URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
16. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Мінекономрозвитку України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <http://me.kmu.gov.ua>.
17. Національний інститут статистики Італії (ISTAT). URL: <https://www.istat.it>.
18. Новікова Л.Ф. , Мельник О.М. Зовнішньоекономічна безпека України в умовах глобалізації / Л.Ф. Новікова, К.І. Новікова. – Режим доступу : [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64vamsue_2011_2\(46\)__9.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64vamsue_2011_2(46)__9.pdf)
19. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
20. Повзун Д.І. Економічна безпека регіону як складова національної безпеки України. Економіка та держава. 2020. № 8. С. 89–94. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.8.89.

21. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 № 2411-17 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. - №40, ст.527. (із змінами. Внесеними згідно із Законом № 1170-VII (1170-18) від 08. 07. 2018).

22. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України №60, 02.03.2007 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME07222.html.

23. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959 –XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. - № 29. – с. 377. (із змінами. Внесеними згідно із Законом № 2325-IX від 21.06.2022)

24. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 № 2411-17 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. - №40, ст.527. (із змінами. Внесеними згідно із Законом № 2469-VIII від 21.06.2018, ВВР, 2018).

25. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469– VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018. - № 39. – с. 351.

26. Рокоча В. В., Алькема В. Г., Терехов В. І. та ін. Міжнародна торгівельна діяльність : підруч. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2018. 698 с.

27. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua>.

28. Сак Т.В. Інформаційні технології та економічна безпека / Т.В. Сак // Інноваційна економіка. – 2013. –№ 6 (44). – С. 336–340.

29. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2019 році : стат. збірник / Державна служба статистики : сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.01.2021).

30. Товарна структура зовнішньої торгівлі // Державна служба статистики України // URL: www.ukrstat.gov.ua.

31. Тохтамиш Т. О., Ягольницький О. А., Овчиннікова М. А. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з країнами європейського союзу. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 23. С. 44–50.
32. Федеральний статистичний офіс Німеччини URL: https://www.destatis.de/DE/Home/_inhalt.html.
33. Хорольський О.І. Зовнішньоекономічні пріоритети України: завдання та механізми державної політики щодо їх оптимізації // Стратегічні пріоритети.– 2016.– №3. – С. 23–29.
34. Щодо вдосконалення методології інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України : аналітична записка / [Ю.М. Харазішвілі, А.І. Сухоруков, Т.П. Крупельницька] // НІСД. – 2013. – Вересень.– URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1358>.

ДОДАТКИ

Оцінка рівня економічної безпеки України у 2017–2021 рр

Індикатори	2017	2018	2019	2020	2021
зіставності економічного розвитку (частка)	0,09	0,10	0,12	0,12	0,15
порівняльної платоспроможності населення (частка)	0,06	0,07	0,08	0,11	0,11
експортної залежності економіки, %	51,28	48,28	43,91	41,62	44,77
імпортної залежності економіки, %	56,11	54,79	49,76	42,10	44,85
розбалансування зовнішньої торгівлі (відношення сальдо ЗТО до ВВП), %	-4,84	-6,51	-5,85	-0,48	-0,08
міжнародної експортної вагомості країни, %	0,24	0,24	0,26	0,28	0,31
концентрації товарного експорту, %	78,46	78,19	78,82	77,45	57,96
концентрації товарного імпорту, %	79,51	79,64	79,21	76,66	59,69

Джерело: розраховано автором за [14; 15; 18]

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ (Мінекономіки)

вул. М. Грушевського 12/2, м. Київ, 01008, тел. (044)200-47-53, факс (044)253-63-71
E-mail: meconomy@me.gov.ua, <http://www.me.gov.ua>, код ЄДРПОУ 37508596

На № _____ від _____

Андрію СВІНЦИЦЬКОМУ
foi+request-107625-001732a4@
dostup.pravda.com.ua

Щодо запиту на інформацію

Шановний пане Андрію!

На Ваш запит від 12.01.2023 Мінекономіки у межах повноважень надає інформацію щодо:

інтегрального індексу економічної безпеки України в цілому та за 9 середньозваженими субіндексами економічної безпеки (*таблиця 1*);

індикаторів демографічної безпеки (*таблиця 2*);

індикаторів соціальної безпеки (*таблиця 3*).

Принагідно інформуємо, що оцінку рівня економічної безпеки Мінекономіки здійснює з використанням Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Мінекономрозвитку від 29.10.2013 № 1277 (розміщені на офіційному веб-сайті Мінекономіки у підрозділі “Методичні рекомендації” розділу “Діяльність / Макроекономічний аналіз та прогнозування” за посиланням: <https://cutt.ly/hhZEKR4>). У додатку 1 до цих Методичних рекомендацій наведені перелік індикаторів та джерел вхідної інформації за складовими економічної безпеки, які є відкритими даними інших центральних органів виконавчої влади, організацій та установ. Тобто, Мінекономіки, поряд з будь-якою установою, у тому числі науковою або фізичною особою-дослідником, є користувачем цієї інформації, а не її розпорядником.

Відповідно до Методичних рекомендацій Мінекономіки здійснює оцінку інтегрального рівня економічної безпеки України в цілому та за субіндексами економічної безпеки двічі на рік на підставі офіційних даних Держстату, ДПС, Держмитслужби, Міненерго, Мінфіну, Національного банку та експертних оцінок, у тому числі рейтингових звітів міжнародних неурядових організацій.

Згідно з Методичними рекомендаціями під час розрахунку інтегрального показника за певний період у разі застосування індикаторів, які мають періодичність

ДОКУМЕНТ СЕД Мінекономіки АСКОД

Підписувач **Кудін Денис Ігорович**

Сертифікат 4FD4BFDE9E1BAF3A04000000575000008FDE0000

Дійсний з 25.11.2021 16:52:59 по 25.11.2023 16:52:59

Мінекономіки

3021-06/2003-09 від 17.01.2023 13:43

оприлюднення лише один раз на рік або публікувалися із значною часовою затримкою, можуть використовуватися останні наявні значення цих індикаторів.

Звертаємо увагу, що оцінки інтегрального рівня економічної безпеки України за підсумками 2021 року будуть здійснені після того, як центральні органи виконавчої влади, організації та установи – розпорядники інформації, що використовується при розрахунку рівня економічної безпеки, поновлять її оприлюднення (з урахуванням терміну для подання статистичної та фінансової звітності, встановленого Законом України “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни”).

З огляду на зазначене, Мінекономіки надає інформацію стосовно індикаторів, дані за якими були наявні на момент здійснення оцінки рівня економічної безпеки України у відповідному звітному періоді (у додатку).

Додаток: на 2 арк. в 1 прим.

З повагою

Перший заступник Міністра
економіки України

Денис КУДІН

Таблиця 1

**Рівень економічної безпеки інтегральний та
за окремими складовими, %***

СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
Виробнича	58	59	58	61	57	51
Демографічна	46	40	41	39	40	37
Енергетична	58	54	53	49	48	*
Зовнішньоекономічна	35	36	36	39	41	42
Інвестиційно-інноваційна	30	30	31	30	31	*
Макроекономічна	39	37	40	45	44	41
Продовольча	92	91	90	89	86	88
Соціальна	56	59	59	60	62	*
Фінансова	38	40	45	42	40	41
Інтегральний показник	48	48	49	49	48	*

* Оцінка інтегрального показника рівня економічної безпеки України за підсумком 2021 року не може бути здійснена через відсутність даних по деяких індикаторах (у розрізі складових економічної безпеки), що беруть участь в розрахунку.

Таблиця 2

Індикатори демографічної безпеки

НАЗВА ІНДИКАТОРА	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Чисельність наявного населення, % до рівня 1990 року	82,1	82,1	81,8	81,3	80,2	79,4
Очікувана тривалість життя при народженні, років	71,7	72,0	71,8	72,0	71,4	70,0
Коефіцієнт дитячої смертності (померло дітей віком до одного року), на 1000 народжених живими	7,3	7,2	6,7	6,7	6,5	6,8
Коефіцієнт природного приросту, на 1000 наявного населення	-4,5	-5,0	-6,1	-6,6	-8,1	-11,2
Частка населення похилого віку у загальній кількості населення (станом на 1.01. наступного року), %	22,4	22,9	23,1	23,9	24,3	24,8
Демографічне навантаження непрацездатного населення на працездатне, %	46,2	47,1	47,5	47,9	48,0	48,3
Загальний коефіцієнт міграційного приросту, скорочення (–) (на 10000 осіб)	4,6	15,3	9,6	9,5	5,1	8,5

Таблиця 3

Індикатори соціальної безпеки

НАЗВА ІНДИКАТОРА	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими 75 відсотків медіанного рівня загальних доходів, %	18,7	21,2	22,1	24,3	22,8	24,4
Відношення середньомісячної номінальної зарплати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, разів	3,2	4,0	4,6	5,2	5,3	5,6

НАЗВА ІНДИКАТОРА	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність, разів	1,47	1,81	1,77	1,97	2,0	2,1
Співвідношення загальних доходів 10 відсотків найбільш та найменш забезпеченого населення (децильний коефіцієнт фондів), разів	4,2	4,5	4,7	4,9	4,9	4,9
Частка витрат на продовольчі товари у споживчих грошових витратах домогосподарств, %	51,2	49,9	49,0	46,5	47,9	45,4
Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, % до ВВП	3,17	3,43	3,25	3,23	4,16	3,73
Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, % до ВВП	5,4	5,9	5,9	6,00	5,98	5,73
Чисельність ВІЛ інфікованих, з діагнозом, що встановлений вперше в житті, осіб на 100 тис. населення	40,2	43,1	42,8	44,0	42,2	н/д
Чисельність хворих на активний туберкульоз, з діагнозом, що встановлений вперше в житті, осіб на 100 тис. населення	54,8	52,0	50,4	49,0	34,3	н/д
Загальна кількість учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів у % до загальної чисельності постійного населення 6-17 років	78,7	79,1	79,9	79,9	79,6	н/д
Сума заборгованості з виплати заробітної плати у відсотках до фонду оплати праці	3,4	3,4	3,4	3,2	3,3	2,5
Рівень злочинності (кількість злочинів на 100 тис. населення)	1388	1233,0	1152,0	1057,0	866,8	н/д
Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років, у відсотках до населення відповідної вікової групи	56,3	56,1	57,1	58,2	56,2	55,7
Відношення середньомісячної заробітної плати, нарахованої в середньому за оплачену годину, у країнах ЄС-27 та в Україні, рази	19,46	16,53	13,78	12,78	14,0	14,9

РЕЦЕНЗІЯ
на випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу
здобувача вищої освіти Державного податкового університету України
Свінцицького Андрія Вікторовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

Зовнішньоекономічна безпека України: загрози та інструменти
забезпечення

Актуальність теми Інтеграція економіки України до світової економічної системи загострює питання зовнішньоекономічної безпеки, без гарантування якої країна не може бути повноправним учасником світогосподарських зв'язків, посісти належне місце в міжнародному поділі праці та мати належну систему захисту й протидії глобальним викликам її економічній безпеці зокрема та національній безпеці взагалі.

Наукова новизна

Отримані результати полягають у визначеннях напрямів усунення загроз та пом'якшення їх впливу на економіку держави.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу

Автором досліджено аналіз та оцінка економічної безпеки та надано пропозиції стосовно їх вирішення. Робота підкріплена достатньою кількістю табличного та графічного матеріалу.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації

Практичне дослідження сучасних проблем зовнішньоекономічної безпеки України є актуальним, а визначення напрямів усунення цих загроз та пом'якшення їх впливу на економіку є першочерговим завданням держави.

Наявність недоліків

Робота не містить суттєвих недоліків, котрі б впливали на зміст та якість проведеного дослідження

Загальний висновок і оцінка роботи

Робота виконана на високому професійному рівні, містить обґрунтовані пропозиції та заслуговує оцінки «відмінно»

Рецензент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та
фінансів підприємства
Київського національного
торговельно-економічного
університету
(посада, місце роботи)

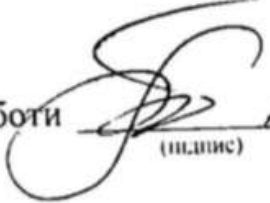

О.І. Кондратюк
(ініціали та прізвище)

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
здобувача вищої освіти магістерського
рівня Свінницького А.В. на тему
Зовнішньоекономічна безпека України:
загрози та інструменти забезпечення
Рівня роботи актуальна. Зроблені
обґрунтовані висновки. Основні
вимоги до оформлення мають
певну роботу здійснені. Надані
рекомендації для практичного
виробдження.

Варто рекомендовано до
захисту з позитивною оцінкою

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

(підпис) 10.11.2022
(дата)

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу
Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти

Свінницького А.В.

(прізвище, ініціали)

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол
від «19» 01 2023 № 2 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній
комісії.

Завідувач кафедри

М. Свєтло

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра міжнародних економічних відносин

ДОВІДКА
про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на
академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Свінцицький Андрій Вікторович

Курс/група _____ МЕМ3-21-1 _____

Тема курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
«Зовнішньоекономічна безпека України: загрози та інструменти забезпечення»

П. І. Б. наукового керівника

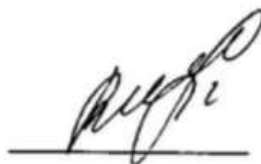
Белінська Я.В.

Дата захисту

07.02.2023

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 75,4 %.
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень (посилання, цитування) і неправомірних запозичень (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 24,6 %, цитат 0,55 %.

Провідний
фахівець

Рябенко М.С.